Cotugno

COMPENDIVM
GRAMMATICAE ARABICAE
AD INDOLEM LINGVARVM ORIENTALIVM
ET
AD VSVS RVDIMENTORVM
CONFORMATVM

CVM

PROGYMNASMATIBVS LECTIONIS ARABICAE

EX HISTORIA ORTVS AC PROGRESSVS LITERARVM

INTER ARABES DECERPTIS

CHRESTOMATHIAE ARABICAE A SE EDITAE

IVNGENDVM ELABORAVIT

HENR. EBERH. GOTTLOB PAVLVS

AA. M. PHILOS. D. LINGG. ORIENT. PROF. PVBL. ORDIN.

IENAE,

APVD CHRIST. HENR. CVNONIS HAEREDES

MDCCLXXXX.

L'Orient, qui doit l'univerſité de la langue Arabe a ſa fauſſe Religion, pourroit être plus heureux que nous. La richeſſe de cette langue eſt infinie. Nous puiſons nous mêmes ſouvent dans cette ſource, pour exprimer les productions naturelles. Enfin elle eſt presque auſſi invariable, que ſi c'étoit une langue morte. Mais ces avantages ſont en pure perte. Le Mohametan n'a pas beſoin d'une langue ſavante, parce qu'il n'eſt pas ſavant.

I. D. Michaelis
de l'influence des opinions ſur le langage et du langage ſur les opinions. p. 139.

Cum *edendae Chrestomathiae Arabicae* consilium, quod mihi subnatum esse in *Commentatione specimina Pentatevchi arabica inedita exhibente* nuper professus fueram, Viris Eruditis non improbari intellexissem et jam scholae meae arabicae libellum istum expeterent, molestiam *Grammaticae* addendae quomodo a me averterem non vidi. Neque enim Grammaticae Institutiones, quibus *Perill. Michaelis* etiam hoc studiorum genus adjuvit, *sine* Chrestomathia iis adjuncta, neque *Kallianae* illae, minus omnino, quam par est, cognitae, facile parabiles erant. Aliae vero sunt, quae copiosiores

videbantur, quam quas brevis ille atque, ut est prohdolor! festinabundus curſus academicus viva voce explicari permitteret. Denique, cum literarum arabicarum studia cum aliis linguis, erudito homini vel necessariis vel utilibus, ſana et facillima methodo tradi et univerſe et nunc inprimis operae sit, ne ii, qui omnia fere haec ſolidioris doctrinae instrumenta juveni nimirum liberali et ingenioſo, ut ajunt, abjicienda clamant, a perverſa aliqua eas tractandi ratione argumento ſcilicet ab inertia ducto ſpeciem quandam concilient, non quidem nihil commodi propagandae huic linguae, Historico ſane Theologo Medicoque proficuae, afferri posse videbatur, si unum quoddam, neque vastum, volumen omnem *rudimentorum* ambitum, id est novam legendi materiam Glossario juncto explicandam ac brevi Grammaticae compendio illustrandam complexurum foret.

Vix autem vereor, ut sint, qui me quidem haec omnia consilii, quod executus ſum, excuſandi potius et ex parte deprecandi, quam

expli-

explicandi caufa praefari voluisse fufpicentur. Noram enim, ei, qui sibi impositurus esset Grammaticae arabicae delineandae molestiam, opportunitates fe offerre non omnino nullas, *dilucida brevitate*, *ordine in melius mutato*, *formas primo cuique obtutui per tabulas confpicue exhibendo*, *multa quae Lexicis relinqui debent*, *refcindendo*, *alia vero*, *ut v. c. Syntaxeos leges*, *fupplendo* operae fuae utilitatem et augendi et commendandi. Quibus ipsis modis dum me opufculo meo perficiendo studuisse libere profiteor, nemo, putem, id arrogantius a me dictum existimaverit, cum simul meum illud qualecunque studium ex optimis de eodem argumento libris et recentioribus et aliis, superiorum temporum non subitanea diligentia elaboratis, quam plurima, ut debebam, hausisse gratus lubensque affirmem. Praecipui vero inter hos— recentiores enim illos omnibus notos sileri hoc loco posse, nec ipsis auctoribus difplicebit — fuerunt: „Grammatica arabica dicta Giarumia, et libellus centum regentium cum versione latina et commentariis *Th. Erpenii*„ (Leidae. 4.

1617.) — „*Franc. a Mesgnien Meninskii* Linguarum Orientalium, Turcicae, Arabicae, Persicae Institutiones„ (Viennae 1680. fol.) et „Fabrica linguae arab. . . accommodata ad usum linguae *vulgaris* et scripturalis, auct. *P. F. Dominico Germano a Silesia* . . lingg. orientalium lectore„ (Romae 1639. fol.) quod postremum opus et ad linguam vulgarem cognoscendam et ad Lexica nostra Arabica augenda adhiberi posse notatu hîc indignum non est.

De analogia arabicae grammaticae cum hebraea Audituros uberius monere, utilitatis immo necessitatis esse et apud me confirmatum habeo. Sed hanc ipsam ob causam atque etiam, ne excrescat libelli compendium, solicitus vivae praelectionum voci illud reservandum putavi, ubi, quae quovis loco ex institutionibus hebraicis consulto supponi possint, docentis judicium coram institui et fere ex oculis vultuque discentium se regere poterit. Praeterea jam a primis adeo rudimentis decantato illi arabicam et hebraeam dialectum inter

se

ſe comparadi vel studio vel artificio ego quidem nolim, *ultra quam fas eſt*, mancipari juvenem eo, ſpero, conſilio, ut maxime debet, et Arabica adeuntem, ut Orientem, unde doctrinae Christianae et Philoſophiae Aristotelicae ac Platonicae in his nostris plagis olim restauratae initia, cum incrementis non paucis Mathematum, Medicinae aliarumque artium accepimus, ipſe animo viſeret, auras illas liberiores, ubi generis nostri primam ſobolem naturae aluit benignitas, mente quasi carperet, inprimis vero morum atque ingenii indolem illam et veluti formam plane singularem neque nostri ad instar nobis temere effingendam ex ipsis orientalium ſermonibus ac commentationibus justa hariolandi arte eliceret, ejusque ſenſum aliquem sibi de rebus ac notionibus inter Orientales primo natis judicaturo caute firmiterque imprimeret, ac jam incredibili isto in ſentiendo, meditandoque et eloquendo, a nostris moribus diſcrimine ac varietate delectari, jam vero, hac demum liberaliori comparatione, aliena illa (id quod Theologo plerumque magna cum animi

stu-

ſtudiorumque contentione tentandum est) in noſtros typos quaſi transformare adſuefieret, denique et res oriente ſub ſole geſtas verius ac penitius noſſe, immo hiſtoriam exculti generis humani per ſingulas ſuas partes ab oriente repetere, id est a primis inde incunabulis perſequi valeret.

Sed dictis his dum multiplicis utilitatis ex literis orientalibus percipiendae magnum, nec nimium tamen, me promiſſorem fuiſſe minime poenitet, etiam ſpem ipſarum ab erectioribus ingeniis juſtaque aſſiduitate diſcentium nunquam deſtitutum iri ſperandum atque ingenue efflagitandum est.

Scripsi in *Alma Salana* ipsis Calendis Decembribus A. MDCCLXXXIX.

CAPVT

Capvt Primvm

de

SCRIPTIONE ET LECTIONE

I.

Alphabetum arabicum characteribus Nif-chi (نَسْخِي) i. e. *fcriptoriis* feu *vulgaribus* fcriptum fic fe habet:

1. *Confonantes.* (الحُروف)

Nomen		*Literarum Figura* absolutarum	*Literarum Figura* connexarum	*Literarum Figura* hebr. fcripta.	*Literarum Figura* fyriace fcripta.	Refpondet hebr.	Valet numer.
Eliph *a)*	أَلف	ا	ااا	א	ܐ	א	1.
Be *b)*	بآء	ب	ببب	ב	ܒ	ב	2.
Te *c)*	تآء	ت	تتت	תּ	ܬ	ת	400.
Tfe *d)*	ثآء	ث	ثثث	ת̄	ܬ݂	ת et שׁ	500.

Obferuanda de fono.

*) In libris, hiftoricis praefertim ac geographicis, optandum eft, ut conftantes leges de literis, quae arabicis vere refpondent, tandem aliquando recipiantur.

a) Profertur cum libero gutturis impulfu. *Germ. de Silefia.*

b) Nonnunquam ut p. fonat. *Meninski.*

c) T *lene* vel potius Th. Gr. ϑ.

d) Vt Anglorum Th pronunciant docti, ut Neo-Graeci ϑ. quod Tfe fonat. "A vulgo Arabum ut T. a Turcis ut S. pronunciatur.,, *Meninski.* Aliquantisper afpiratum et fibilatum. *Germ. de Silefia.*

Nomen		*Figura literarum.* ab'olutarum	connexarum	hebr. ſcripta	ſyriace ſcripta	Reſpondet hebraeo	Valet numer.
Gim *e*)	جيم	ج	ججج	גּ	ܓ	ג	3.
Hha *f*)	حآء	ح	ححح	ח	ܚ	ח et ה	8.
Cha *g*)	خآء	خ	خخخ	כ	ܚ	ח	600.
Dal	دال	د	ددد	ד	ܕ	ד	4.
Dſal *h*)	ذال	ذ	ذذذ	ד̄	ܕ	ז et ד	700.
Re	رآء	ر	ررر	ר	ܪ	ר	200.
Ze *i*)	زآء	ز	ززز	ז	ܙ	ז	7.
Sin	سين	س	سسس	ס	ܣ	שׂ et ש	60.
Schin *k*)	شين	ش	ششش	ש	ܫ	שׁ et ש	300.

Nomen

e) Vt plurimum ſonat ut g Italicum ante e et i (Germ. Tſ vel Dſ) In fine vocabuli, atque ante ac ſaepe poſt literas (duriores)

ت ث ج خ س ش ص ط ق كى

ut Tſch. *Meninski.* Hinc Batavi id per Gj exprimunt, quod pronunciari iubent ut I Gallicum in: jamais. v. *Erpen.* praef. ad Grammaticam *Giarumia.* Angli per I, Graeci exprimunt (nonnunquam) per τζ ut جامع τζεμεη. Non raro idem ſonat ac گ.

f) Vt Germ. h in voce: *haben. Men.*

g) خ Fortius et absque illo ſibilo, quod Germani in ſuo *ch* habent. Formatur ſuperius in principio gutturis, ore minime compreſſo. *Men.*

h) ذ a doctioribus pronunciatur in apice linguae, tangendo dentes ſuperiores, quaſi *dhzal* ſeu *dhze.* Plebi *d*, Turcis Z *Gallicum.* ſonat. *Men.*

i) Gallicum et Latinum Z. gr. ζ. S lene, ut in voce: *Solches. Meninski.*

k) Germanicum Sch. Italis *ſc.*

Nomen	Figura literarum. absolutarum	connexarum	hebr. ſcripta	ſyr. ſcript.	Reſp. hebr.	Valet numer.
Tſad *l*) صاد	ص	صصص	צ	ܨ	צ	90.
Dad *m*) ضاد	ض	ضضض	צ̇	ܨ̇	צ	800.
Ta *n*) طاء	ط	ططط	ט	ܛ	ט	9.
Dha *o*) ظاء	ظ	ظظظ	ט̇	ܛ̇	ט et צ	900.
Ain *p*) عين	ع	ععع	ע	ܥ	ע	70.
Gain *q*) غين	غ	غغغ	ג̃	ܥ̇	ע	1000
Phe *r*) فاء	ف	ففف	פ	ܦ	פ	80.
Kaph *s*) قاف	ق	ققق	ק	ܩ	ק	100.
Ceph *t*) كاف	ک ك	ككك ککک	כ	ܟ	כ	20.

Nomen

l) Latinum ſ. ſibilans, German. ℨ. ſeu potius 𝔗ſ. graec. σ.

m) Doctioribus blaeſe et fortius quam ذ, ſonat plebi D. *Men.*

n) T. durius, non ϑ.

o) "Eodem plane modo ut ض" *Men.* "Acutius tantisper., quam ض cum quo frequenter et faciliter conuertitur tam in idiomate quam etiam ſcriptura". *Germ. de Sileſia.*

p) "In profunda parte gutturis formatur magna faucium dilatatione atque innixa extremitate linguae interius ſubtus inferiores dentes — Cum quodam gutturis fragore, ut aiunt, inſtar vocis vituli matrem vocantis, ſine narium adminiculo. Qualem ſonum ederet dolore preſſus aliquis vim ſibi quandam inferens ad aliquid faciendum; *quod certe vivam docentis vocem requirit.*" *Meninski,* conſentiente *Germ. de Sileſia.*

q) ut g ante a, o, u. Gutturaliter. *Men.*

r) Ph, non lat. F. ſeu W. Germ. 𝔉.

s) Germ. K. ق ut Tſch ſonat apud accolas ſinus Perſici. v. Niebuhr Deſcr. Arab. p. 83. Alibi permutatur cum ج

t) Ch. et C. Fere ut Ci.

Nomen	Figura literarum. absolutarum	connexarum fin. med. init.	hebr.	syriace	Resp. hebr.	Valet numerice
Lam u) لام	ل	للل	ל	ܠ	ל	30.
Mim x) ميم	م	ممم	מ	ܡ	מ	40.
Nun نون	ن	ننن	נ	ܢ	נ	50.
Wau واو	و	بوو	ו	ܘ	ו	6.
He y) هاء	ه	ههه ههه	ה	ܗ	ה	5.
Ie ياء	ي	ييي	י	ܝ	י	10.

2. *Vocales.* (الحركات)

Nomen	Figura
Phath-ha فتحة et فتح	ـَ ـَ ـَ

A *clarum* sonat in fine dictionis, plerumque etiam, si syllaba simplex est, super initiali radicali. Vt E = η in syllaba Gezmata, sub initiali servili et alias subinde ex vsu, in primis super media radicali pronunciatur.

Cesre

u) ل in ال ante literas *Solares* رزسشصض تد طلن et سشصض تد طلن sonum his similem accipit.

x) ن pronunciare iubemur *suo* sono ante اهحخعغ Sed ante ب ut M, ante literas لوميز ut ipsa illa sequens litera, ante reliquas, praecipue ante ق et ک ut ng. Sed ab utraque regula usus loquentium saepe recedit.

y) ة est aequale τῳ ت "Docti fere nunquam pronunciant, nisi ut E." *Meninski* p.19. c. VI. Suspicor, Meninskium scribere voluisse: *Indocti*.

Cefre	كَسْرَةٌ et كَسْرٌ	إ إ إ	I (Y) et E. Figura *horizontalis* apud Occidentales ufitatior eft in Phathha et Cefre.
Damma	ضَمَّةٌ et ضَمٌّ	أُ	O obfcurum in fine dictionis, fuper prima radicali etc. ü in fyllaba Tefchdidata. Alibi u. *Sonus vero vocalium non raro ufu unice regitur.*

Obfervationes ad Alphabetum pertinentes.

1. *De Confonis.*

I. 1. Homeritarum, five *Hamjaraeorum* Arabum *fcriptio*, aera Hegirae (feu anno Chrifti 622.) nefcimus quantum? antiquior, ab inftructioribus inter Arabes, et aliarum tribuum, ante Muhammedem ufurpata, Mosnad (مسند) i. e. *Indica* appellatur. Hamiaraei enim apud veteres fcriptores etiam Indi dicuntur *). *Figurae* nondum detectae. An fyllabariae fuerint, quales Sabii habent et Aethiopes, ambigitur. Tefte Ibn Chalican literae huius fcriptionis *non cohaerebant*. *Ordo* literarum idem erat, qui adhuc-

*) *Affemani* Biblioth. Or. T. III. P. II. p. 568.

dum apud Hebraeos. Atqui Iudaica ſacra ſecuti Reges Hamjaraei, ut traditur, annis 700. ante Mohammedem quid non ab Hebraeis mutuati forte videantur? cf. 1 Macc. V, 3. 24. XII, 31. Ioſeph. Archaeol. XIV. 1. 4.

2. Illam ſcriptio Arabum *Koraiſchitarum*, qui Mohammedis tribules, provinciam Hegaz (الحجاز) incolunt, poſtea abolevit. Ea enim, foris nata (unde موامر apud Ibn Schonam dicitur) cum brevi ante Islamismum e finitima Meſopotamiae parte ad Arabes deveniſſet, mox in Corano exarando adhibita, inde omnibus innotuit, nomen vero Cuficae a celeberrima Cufae (كوفة) oppidi Iracenſis a. H. XVIII. conditi Schola, ubi haec ſcribendi ars inprimis exercebatur, poſtea accepit, calamo pingi ſolita *non fiſſo*. Nec ſilendum, Hirae, unde illa ſcriptio proveniſſe traditur ad Koreiſchitas, Chriſtianiſmum tunc inter Arabas non multo ante Mohammedem tempore receptum floruiſſe. Pocok. ſpec. Hiſt. Arab. p. 72. 73.

3. E Cuficis ſenſim (cf. Tab. XLIII. ap. Niebuhr in Itiner. P. II.) habiliores atque ad celeritatem ſcriptoris minus ineptae atque impeditae literae efformabantur. Qua in arte *Ebn Mocla* inter a. C. 885-938. poſt hunc vero *Ibn Albuab*, qui a. C. 1031. obiit, primi egregie profeciſſe leguntur. cf. Deſcriptio Codd. quorundam Cuficorum partes Corani exhibentium in Bibliotheca regia Hafnienſi — auct. *Iac. Ge. Chriſti. Adler.* Altonae 4. 1780. coll. *Michaelis* Bibl. Orient. T. XVI. p. 1 - 11.

II.

II. 1. Alphabetum arab. Syriaco et Hebraeo *perfectius* eſt, dum خ et غ ac literas illas غ ظ ض ث ذ quas blaeſe pronunciare jubemur, puncto diſtinguit, id quod iam in Cufica ſcriptione recentiori certe poſt Muhammedem, fieri obſeruatur. Duarum ex his natura nonniſi collato idiomate ſyriaco recte intelligitur. Vbi Syris nimirum ∠ pro hebr. שׁ et ܕ pro Hebr. ז ex ſua pronunciatione ſcribendum eſt, ibi Arabes ث pro ت ذ, pro د pingunt. In reliquis tribus ظ ض غ diſcrimen pronunciationis accuratius notant quam reliquarum dialectorum Alphabeta. ظ *plerumque* ſcribitur, ubi ab Aramaeis ט pro hebr. צ pronunciabatur. Nonnunquam tamen puncta illa diacritica negligi videntur e. g. זחל Aram. דחל Ar. دحل (coll. Iob. 32, 6.) בצר Aram. בטר Ar. بطر, עצל Aram. עטל Ar. عطل, צמם Aram. טמם Ar. طم, צלל Aram. טלל Ar. طلل, שבר Aram. תבר Ar. تبر, ישב Aram. יתב Ar. وتب, שוב Aram. תוב Ar. تاب. *Vſus huius diſcriminis in comparanda hebraea et arabica dialecto.*

2. Literae hae quinque blaeſae olim *ſub finem* reliquarum XXII. additae erant in ordine Alphabetico, id quod e valore, quem habent, numerico patet. cf. Pocok ſpecimen Hiſt. Arab. p. 317. 318.

3. Idem valor numericus, antiquitus et reliquas literas eodem, quo Syriacae ſcribuntur, ordine alphabetico ſe excepiſſe oſtendit. Alius

ille ordo, qui *nunc* apud Aſiatas et Aegyptos receptus eſt, ſimilitudinem literarum e Cuficis ſerius efformatarum (Obſ. I. 3.) ut normam ſequitur, unde ſec. X. antiquior non eſſe intelligitur. Mauris et olim et nunc alius ordo placuit. v. *A. Schultens* Gramm. Arab. p. 5. 6.

4. Si ا ſyllabam inchoat, vel ſi mobile eſt, notatur per ء Hamza (*punctionem* هَمْز) Mauri enim pro hac figura punctum craſſiuſculum pingunt. ء interdum indicat literam ا, ſi abeſt ex calligraphiae regulis poſt literas أوي, aut ſi و vel ي pro ا poſitae ſunt. Si ا per vocalem antecedentis ſyllabae pronunciatur, (id quod fit in articulo ال, in Imperativis, ا formativo verborum paucisque in nominibus) habet ſignum *cohaeſionis* ٱ Wesla. وصل Extra hanc cohaeſionem Aleph dicitur (الف القطع) *abſolutum*. Si ٓ ſcribitur ſuper ا, quieſcens ante ء, dicitur Medda (*productio*).

III. Ex eodem ordine et valore numerico conjicimus id, quod cum uſu ipſo concordat, figuram س ut Syriaco ܣ (atque ideo hebraeo ס) reſponderet, formatam fuiſſe. Attamen hoc ipſum س cum hebraeo שׂ aeque ac שׁ convenire, vel uno exemplo vocis شمس שמש et centenis aliis evincitur, ex ipſo Lexico Caſtelli Heptaglotto, quod hanc legem damnat, tironi promendis. cf. Storr Obſſ. ad Analog. et Synt. hebr. p. 30. Interdum etiam שׁ per errorem pro שׂ ſcriptum eſſe et vice verſa, vero eſt ſimillimum. Sed ubi dubitamus, ad Syrum ܣ attendamus, neceſſe eſt.

IV.

IV. Mauri pro ق pingunt ب pro ق, ق Adler. l. c. p. 15. Consona quae puncto (نقطة) discernitur, Grammaticis معجومة *punctata* dicitur, quae punctum non habet, مهملة — Litera, si *uno* puncto discernenda est موحدة si duobus مثناة si tribus مثلثة v. Abulfedae Geographica Opp.

V. Alphabeta arabica diversa et Calligraphiae varietates cognituro evolvantur: *Ed. Bernardi* orbis eruditi literatura a charactere Samaritico deducta a. 1689. denuo edita a *Car. Morton* 1759. — *Büttner's* Vergleichungstafeln der Schriften verschiedener Voelker. Goettingen. ex quibus potiora, quae huc pertinent, exhibentur in tabulis duabus Introductioni ad V. T. *Eichhornianae* subiunctis. — Tabulae Itinerariis *Chardiniano*, *Niebuhriano*, *Hoestiano*, aliisque insertae — Grammaire Turque, à Constantinople. 1730. — *Adler* l. c. — — Alphabetum *vulgare majusculum* Sülsi (سلسي vel ثلثي) dicitur. Forense Turcarum (Canzleischrift) est *Diwani* (ديواني) lineis in progressu ascendentibus. Datur vero maius (جلي) et minus (غبار). Quae scriptoribus Turcis, inprimis vero Persis placent literae minoris formae, *Taclik* (تعليق) appellantur. Scriptura *fracta* cuiusque generis قرمة audit. *Meninski.*

2. *De Vocalibus.*

1. Puncta vocalia in scriptione Cufica observarunt *Hottinger* in Thes. Philog. p. 403. e fragmen-

to, quod habebat, Coranico Cufico, *Seb. Rau* in Diſſ. de eo quod Arabes ab Aramaeis acceperunt. (1775.) p. 53. ex tabula IV. Niebuhrianae Deſcriptionis Arabiae, et *J. Ge. Chr. Adler* in Diſſ. allegata (1780.) e Codd. Cuficis Bibliothecae regiae Hafnienſis.

2. Eadem in antiquiori ſcriptione Syrorum Eſtrangelica jam uſitata fuiſſe vero eſt ſimillimum. vid. *J. D. Michaelis* Comm. de Syrorum vocalibus ex Ephraemo.

3. Si آ poſt آ aliud excidit, ſcribitur آ

4. Vocales nominum finales Grammatici duplicant. Tum quaſi cum addito ن pronunciantur, vnde hoc praeceptum التّنوين (*Nunnatio*) dicitur. Si ultima litera quieſcit, nunnatio afficit vocalem antecedentem. Sed uſus loquentium id ignorat, nec Rythmus obſervat. Ceſſat etiam ex lege Grammaticorum, ſi vel articulus ال adeſt, vel vox cum ſequente conjunctim legitur, atque in quibusdam formis nominum collectivorum. Nos, et quo facilius mendas vitemus typographicas, eam Coranicae ſcriptioni omnino relicturi, ſubtilitatem indicaſſe ſatis habemus.

II.

II.

De Syllaba.

1. Syllabam e duabus consonis *diversis compositam* afficit signum ° seu ᵕ quod *resectionis* (جَزْم Gezm) vocant.

2. Syllabam e duabus consonis *repetitis compositam* afficit signum ّ *fortioris* pronunciationis (تَشْدِيد Teschdid) quod etiam gutturales recipiunt.

Hoc in Codd. accuratioribus etiam appingitur, vbi ex Obs. supra p. 4. nota *x*. annotata sonus literarum ل et ن sono literarum in sequentium se immiscet, ut أَلرَّبّ, مِن رَّبِّ, eandemque ob caussam ubi sonus د in sonum subsequentis ت fere transit, ut وَحَدَّثَ vel vice versa.

3. *Tonus* in dissyllabis penultimae, in pluribus syllabis antepenultimae inhaeret, nisi ultimae syllaba longa fuerit, quae deinde, ut in hebraeo, tonum recipit. قَتَلُوا Katalû. قَتَلْنَا Katalnâ.

4. Syllabam compositam *longam* efficiunt literae أوي *debiles* i. e. *Quiescentes in vocali analoga.*

5. ~ subinde est abbreviati nota. جـ pro جَمْع *plurale.* عم pro عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ *super eo sit pax* ألم pro أَنَا ٱللَّهُ أَعْلَمُ *Ego Deus scientissimus sum.*

CAPUT

Capvt Secvndvm

DE

FORMATIONE VOCVM GENERATIM.

Obſ. plura, quae de formatione vocum generatim dici poſſent, rectius pertinent ad Lexica.

1. Semper *radicales* (أَصْلِيَّةٌ) ſunt literae: تَحَخْ جَذَ رَزَشْ صَض طعغق plerumque etiam طب

2. Ad legendos libros punctis diacriticis deſtitutos atque ad diſcernendas voces barbaras ab arabicis notentur literae, quarum una alteram in eadem redice proxime inſequi ob ſoni ſimilitudinem vel pronunciationis difficultatem recuſat. Sunt vero hae: ب et ف, ت et ث, ث et س ض ض ط ظ, ج et غ ق ك, د et ذ, ذ et ص ض ط ظ, ر et ل, ز et ص ط ظ, س et ص ض, ش et ض, ص et ض ط ظ, ض et ط ظ, ط et ظ ك, ظ et غ ق, غ et ق ك, ق et ك, ل et ن

3. *Canones de permutatione literarum* أوي in quibus praeſcribendis Arabes ſubtilitatem vel hebraicorum Grammaticorum ſuperant: A) Generatim: literae *debiles* أوي *in ſyllaba compoſita* vocali ipſius *a*) ſe aſſimilant. Sic دَارٌ *domus* fit ex دَيْرٌ, بِئْرٌ *puteus* ex

ex بأْرٌ ,نُؤْيٌ *incile*, ex نَأْيٌ (Non raro tamen و et ي post Phathha aut diphtongescunt ut تَوْمٌ *dies aut*, *ut* رَمْيَةٌ ,غَزْوَةٌ, quiescunt.) *b*) Saepe vero, si non finales sunt in syllaba, excidunt. يَخَافُ fit يَخَفْ *timebit.*

B) *In medio dictionis* *) I. 1. ا *Dammatum* fit و ut أُوبٌ *pascua* pro أأبٌ — *Cesratum* fit ي ut قَايِلٌ *dicens* pro قَائِلٌ — Phathhatum *post* Damma fit و ut دُوَبٌ *studia* pro دُأَبٌ, *post* Kesre ي ut فِيَةٌ *hominum agmen* pro فِئَةٌ —

2. و Phathhatum *post* Kesre interdum fit ي ي Phathhatum *post* Damma interdum fit و

II. و ante aliud و et ي ante aliud ي saepe hoc ob calligraphiae studium expellunt. رُوسٌ pro رُؤُوسٌ et رَيِسٌ pro رَيِّيسٌ

C) *In fine dictionis* I. 1. ا post Damma in و mutatur, post Kesre in ي

2. و

*) *Praefixa* vero cum syllabis dictionis ipsius non connumerantur, ita, ut syllabam, quae initialis fuerat, mediam facerent. *Affixa* nonnisi ا in medium collocant.

2. و post Damma quiescit, ut مَرْدُو pro مَرْدُوٌ

3. ي Damma antecedens in Cesre mutat. Vav fortè intercedens transit in ي ut مَرْمِيٌّ *jactus* pro مَرْمُوي

II. 1. ا Dammatum post Phathha in و, Cesratum in ي mutatur.

2. و post Phathha in vocibus triliteris fit ا *quiescens*, in pluriliteris per ي diphthongescit.

3. ي post Phathha diphthongescit. Concurrentibus duobus ي posterius transit in ا ut هَدَايَا *munera* pro هَدَايِيُ

III. 1. و post Cesre in ي transit, ut رَضِيَ pro رَضِوَ *gratum habuit.*

2. ي post Cesre, abjectis vel Damma vel Cesre quiescit, ut خَافِي pro خَافِيُ *nudipes*, et خَافِيِ *nudipedis.*

IV. و *servile* adsciscit ا otiosum. "Samaritani librarii hoc nonnunquam omittunt, si arabica literis pingunt Samaritanis. v. Hwiid Spec. versionis arabico-Samar. Pentat. (Romae 1780.) p. 28. Alii hoc ا inter-

interdum etiam poſt و *radicale* addunt. „ *Michaelis Gramm. arab.*

Praeterea I. 1. ا Quieſcens poſt aliud Phathhatum excidit, aut per Medda (آمَن) aut per Phathha perpendiculare notandum (أَمَن pro ااَمن)

2. ا ante aliud ا *quieſcens* fit و Phathhatum ut نَوَاصر pro نَااصر adjutrices, plur. fract. a ſing. نَاصر

II. 1. و et ي *mobiles* poſt Phathha, ſi ſunt ante و et ي *quieſcentes*, ſimpliciter excidunt. Eaedem Dammatae vel Keſratae ſuam vocalem in locum antecedentis retro transferunt.

2. Pro و et ي *mobilibus* poſt Phathha ante aliam mobilem quamcunque ſaepe ſcribitur ا quieſcens, ut قَام *ſtetit* pro قَوَم

3. Pro iisdem ſub *finem* poſt ا ſervile ſcribitur Hamza.

4. Si و et ي ita ſe excipiunt, ut alterutra prior ſit ſine vocali, و mutatur in ي ut أَيَّام pro أَيْوَام *dies*.

5. In *verbis ſecundae* et *tertiae* radicalis و vel ي hae literae ſaepe permutantur. Idem fit in verbis *primae* radi-

radicalis أوي Rarius ا *medio* (ut دوب idem quod دأب) et *finali*, ut بدأ idem quod بدو *Michaelis Gramm.* p. 109.

De formatione Verborum a Nominibus in genere.

In graeca aliisque occidentalibus linguis nomina formantur a verbis. Non ita in orientalibus nostris, quae a formis iis, quas Grammatici ad modum graecae linguae Infinitivos simplices vocarunt, et *verba* et *alia nomina* derivant. Orientalium Grammatica igitur ad formulas graecae linguae conformata simplicitatem istam, quae Orientalibus dialectis etiam hac in re superest, minus recte deseruit.

Omnis enim illa vocabulorum multitudo in linguis eo redire intelligitur, ut *vel* id quod fit, adjuncta forte *modi*, quo id fiat, significatione, *vel* is, cui et a quo illud fit, exprimatur. Utrumque efficitur si ad linguas orientales attendamus, 1) vel per singula vocabula absolute seu *infinite* posita, quae *nomina* vocamus, 2) vel adiuncta illa *personae* significatione triplici, *mei* nimirum *tui* (vel *vestri*) et *illius* (vel illorum). Personarum, quas vocant, illarum si qua subjectum est in oratione adeoque in nominativo casu ponitur, in ipsam *formam* vocis id transire solet in Semiticis linguis, unde *verba* nata videmus. At vero si persona illa quacunque alia se habeat ratione ad subjectum adeoque reliquis praeter nominativum casibus sit exprimenda,

menda, per particulas vel nomini vel verbo adglutinatas id indicatur.

Vocabula igitur *infinite posita, sive Nomina*, sunt vel Infinitivi vel Participia et Nomina Participialia.

Vocabula, quibus personae, *tamquam subjecti*, inest atque inhaeret indicatio, *verba* sunt, quae vero vel praesentis temporis vel praeteriti vel futuri notationem simul habere possunt. Atque divisionem, quam per has classes fecimus, sine difficultate ac pro indole idiomatis sequamur licet in Grammatica linguae alicuius orientalis Semiticaes*), quod scilicet genus omne linguarum a prima sua origine propius, quam quidem occidentalium idiomata, abesse deprehenditur.

*) Digna est haec diversitas in *formatione* ipsa linguarum Orientalium et Occidentalium observanda, quae ex historia linguarum philosophice pertractanda accuratius, quam in rudimentis Grammaticis fieri vel posset vel liceret, illustretur. Tam grave autem mihi hoc unum discrimen videtur, ut vel solo eo indicio veterem de ortu linguarum *omnium ab uno fonte* sententiam tolli censeamus. Est potius in ipso *climaticae* diversitatis vestigium, quae *a principio* statim in *primam* linguarum *formationem* influxerit. Neque igitur experientiae satis fecerimus, si vim illam climatis, incredibilem quantam! non nisi in mutatione linguarum et dialectorum se postea demum exseruisse profiteamur. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ.

Capvt Tertivm

DE

NOMINE (الإسْـمُ)

I. *De Forma.*

1. De formis nominum *Infinitivorum.* Grammatici *Arabes* formas XXXIII. Infinitivas *primae* Conjugationis numerant, quas totidem *nominum* formas eſſe, facile quivis intelliget. Numerum arabicum (vel potius Indicum) quo in Grammatica Erpenio-Schultenſiana deſignantur, ſingulis apponemus; neque tamen nos eo impediri debere judicavimus, quo minus ipſas in claſſes ſuas methodo divideremus naturae rei convenientiori.

A. Formae Infinitivorum *ſimplices*, quae ad primam ſ. *ſimplicem* conjugationem referuntur:

a) قَـتْـل (1)
قَتْلَة (10)
قَتْلَي (17)
قَتْلَانًا ſ. قَتْلَان (20)

b) قُـتْـل (2)
قُتْلَة (11)
قُتْلَي (18)

قُتْلَان f. قُتْلَانًا (21)

c) قِتْل (3)

قِتْلَة (12)

قِتْلَى (19)

قِتْلَان f. قِتْلَانًا (22)

d) قَتَل (4)

قَتَلَة (13) قَتَال (7) قَتَالَة (14)

قَتَلَان f. قَتَلَانًا (23)

مَقْتَل (30) مَقْتَلَة (31)

e) قُتَل (5)

قُتَال (8) قُتَالَة (15)

f) قِتَل (6)

قِتَال (9) قِتَالَة (16)

g) قَتِل (26) قَتِلَة (27)

قَتِيل (25)

مَقْتِل (32) مَقْتِلَة (33)

Conj. VII. اِنْفِعَال

VIII. اِفْتِعَال

IX. اِفْعِلَال

X. اِسْتِفْعَال

XI. اِفْعِيلَال

XII. اِفْعِيعَال

XIII. اِفْعِوَّال

Numerum harum formarum nondum tamen exhaustum putes. Sed formas indicare Lexici est. Nos nec has exhibuissemus, nisi methodus eas exhibendi a Grammaticis recepta exemplo dato immutari debere videretur.

Formantur vero reliqua nomina sive ad classem Infinitivorum sive ad sectam Participiorum eas retuleris, per literas vocis mnemonicae يتسمنوها quas inde formantes, ab initio praeformantes, a fine afformantes appellant. Forma فُعَيْل est diminutiva.

2. Formae *Participiorum* A) radicum triliterarum.

	Activ.	Passiv.
Conj. I.	قَاتِل	مَقْتُول

قَتِيل
قَتُول } formae tum passivae tum neutrales. Quae si activam significationem habere videntur, id per aliquam primigeniae significationis inflexionem fieri intelligitur.

	Activ.	Passiv.
II.	مُقَتِّل	مُقَتَّل
III.	مُقَاتِل	مُقَاتَل
IV.	مُقْتِل	مُقْتَل
V.	مُتَقَتِّل	مُتَقَتَّل
VI.	مُتَقَاتِل	مُتَقَاتَل
VII.	مُنْقَتِل	مُنْقَتَل
VIII.	مُقْتَتِل	مُقْتَتَل
IX.	مُقْتَلّ	Formari nequit.
X.	مُسْتَقْتِل	مُسْتَقْتَل

Activ.

	Activ.	Passiv.
Conj. XI.	مُقْتَالّ	formari nequit.
XII.	مُقْتَوْتِل	مُقْتَوْتَل
XIII.	مُقْتَوِّل	مُقْتَوَّل

B. radicum quadriliterarum.

Conj. I.	مُقَلْقِل	مُقَلْقَل
V.	مُتَقَلْقِل	مُتَقَلْقَل
VII.	مُنْقَلْقِل	مُنْقَلْقَل
IX.	مُقْلَقِلّ	formari non poteſt.

3. Formae *nominum collectivorum.*

Peculiare eſt Arabicae linguae, multas formas habere plurali deſignando unice deſtinatas. Pluralia *fracta* (جَمْعُ التَّكْسِيرِ vel مُكَسَّرٌ) i. e. non vere talia, vocant. Noſtris *collectiva* jure appellare poſſent. Quae vero cum in Lexicis haud raro omittantur, hoc loco de iis plane ſilere nimiae brevitatis vitium eſſet.

Numerantur autem hoc ordine:

1) فُعَل occurrit, ubi foemininae extant formae فُعْلَة, فُعْلَى, rarius, ubi فَعْلَة فِعْلَة,

Cf. supra p. 19. formam Infinitivam sub litera f. nro. 5.

2) فُعُل ad formas فَعُول, فَعِيل, فِعَال pertinet. A verbis in ي et و desinentibus non formatur. Cf. supra p. 20. notam ad lit. h. nr. 24.

3) فُعْل ad formas أَفْعَل et فَعْلاء

4) فِعَل ad فِعْلَة

5) فِعَال ad formas فَعْل, فِعْل, فُعْل, فَعَل, فَعْلَان, فُعْلَان, فَعِيل, فَعَل, et foemininas formas ab his pendentes.

6) فُعُول ad formas فَعْل, فِعْل, فُعْل, فَعَل, فَعِل interdum etiam فَاعِل

7) فُعَّل (forma secundae Conjugationis) ad formam adjectivam فَاعِل masculine et foem. Masculine nonnunquam occurrit forma فُعَّال In vocibus, quarum tertia radicalis est vel و vel ي, haec et sequens forma non obtinet.

8)

8) قَتَلَة ad eandem formam قاتِل

9) قُتَلَة ad eandem, in formis quiescentibus tertia radicali.

10) قِتَلَة ad formas قُتْل, قَتْل, قِتْل

11) قِتْلَة, ad قَتَل, قَتْل, قُتْل, قَتَال, قُتَال, قَتِيل

12) أَقْتُل ad قَتْل et قِتْل

13) أَقْتَال ad varias formas, plerumque triliteras.

14) أَقْتِلَة ut plurimum ad formas, quae syllabam ultimam longam habent, ut قَتَال, قِتَال, قَتُول, et قَتِيل

15) قَوَاتِل ad قاتِل, قاتَل et قاتِلَة

16) قَتَايِل ut nro. 14).

17) قُتْلَان ad formam قُتَال et inprimis in vocibus mediae rad. و ad formas قُتْل et قَتْل nonnunquam ad formas قَتِيل

18) فُعْلَان ad فَعْل, فَعَل, فَعِيل, فَاعِل si media radicalis est nec و nec ي

19) فُعَلَاء ad فَعِيل et فَعْل

20. أَفْعِلَاء ad easdem formas, plerumque si tert. rad. quiescit, vel media geminatur.

21) فُعْلِي ad formas فَعِيل, فَاعِل et فَعِل.

22) فَعَالِي ad formam فَعْلَاء

Porro post Alb. Schultensium numerantur:

23) أَفَاعِل ad أَفْعَل

24) مَفَاعِل et مَفَاعِيل ad formas a م servili inchoatas, plerumque ad pluriliteras.

25) أَفَاعِلَة et تَفَاعِلَة ad formas quadriliteras أَفْعَل أَفْعِل et تَفْعِيل

Obs. Ex his dictis non inutile foret tabulam colligere, quae nominum collectivorum formae ad certam quandam vocum singularium formam pertinere *possint*, primo obtutui ostensuram.

4. For-

4. Formae *comparationis.* (تَغْضِيل)

In Comparativo et Superlativo est forma أَفْعَل Comparativus determinatur per additum مِنْ *prae.* Forma *foem.* est فُعْلَى

II. *De Genere.* (الجِنْس)

1. In formis *auctis* jam observavimus generis differentiam indicatam per finale ة subinde per ي diphthongescens in Phathha. Sed etiam foeminina quaedam sunt ad formam فَعْلَاء quae nonnunquam derivatur a forma masc. أَفْعَل ut صَفْرَا *flava* ab أَصْفَر

2. In formis *nudis* foeminina sunt nomina muliebria, regiorum, *geminorum* membrorum. Omnia enim gemina etiam *genere* discrepare opinantur orientales. v. Coran. Sur. XXXVI, 36. Hinc praestantius per masculinam, infirmius seu inferius per foemininam formam indicant. cf. hebr. 2. Chron. III, 11. Sic tribus aliqua major masculina, partes, in quas dividitur, foemininae habentur. Etiam, quae subtiliora videntur, foeminina sunt, ut شَمْس, رِيح, مَاء, نَار, نَفْس. Nomina literarum plerumque foeminina sunt.

3. Ne-

3. Quinque formae Adjectivae masc. etiam foeminine usurpari possunt قَتِيل , مِقْتَال , قَتُول , مِقْتَل , مِقْتِيل , Quibus addenda videtur forma comparationis أَقْتَل. Sed illae etiam ة foem. subinde assumunt.

III. *De Numero.* (الْعَدَد)

Praeter Singularem (مُفْرَد) et Pluralem (جَمْع) etiam Dualem habent Arabes, qui vero in lingua eruditorum librorumque multo, quam alibi est, frequentior.

Forma Dualis.

Foeminina.	*Masculina.*
قَتْلَتَان	قَتْلَان
	et
قَتْلَتَيْن	قَتْلَيْن

Forma 1) قَتْلَى dualem قَتْلَيَان, 2) قَتْلا, 3) قَتْلَاء قَتْلَاوَان, قَتْلَاوَان habent. 4) ا rad. manet, inter duas tamen alias Eliph pro lubitu mutatur in و

For-

Forma Pluralis.

Foeminina. *Masculina.*

قَـتْـلَات   قَـتْـلُـون
et
قَـتْـلِـيـن

Forma قَـتْـلِـي facit قَـتْـلُـون, قَـتْـلَـي vero قَـتْـلَـوْن. In formis foemininis a قَـتْـلَـة fit قَتَلَات, a قُـتْـلَة قُـتُـلَات, a قِـتْـلَـة قِـتْـلَات

Quaedam pluralia sunt a singularibus deperditis, ut — أُمَّـهَـات quod ad أُمّ refertur, vere descendit ab أُمَّـهَـة

IV. *De Casibus s. Declinatione.* (الْإِعْرَاب)

1. Ab Arabibus *tres* casus discernuntur:

1) رَفْـع (*elevatio*) nominativo, 2) نَـصْـب (*positio*) accusativo, 3) خَـفْـض (*depressio*) Genitivo, Dativo et Ablativo respondet. Quod Cufensibus خَـفْـض idem Basorensibus جَـرّ (*contractio*) dicitur.

2. Grammatici libris et linguae politiori legem scripserunt, vt formae *plurales masc.* in أن et ون et duales in أن ad primum, formae vero in ين ad roli-

reliquos casus designandos adhiberentur, *formae foemin. plur.* vero in Cesre terminarentur in secundo aeque ac tertio casu. Sed discrimini huic subtiliori usus linguae, prout ea loquuntur vel *cultiores* Arabum, nondum servit. Vocativo utramque terminationem in o et a vel Grammatici liberam relinquunt, sed in primo casu sine Nunnatione.

3. *Singulari* legem figunt: primum casum in Damma, tertium in Kesre, secundum in Phathha exire. Unde forma Accusativi قَتْلًا scribitur, quod ipsum Eliph jam in Cuficis Persepolitanorum saxorum inscriptionibus e Corano desumtis invenitur. Sex Nomina ابو، اخو، حمو، فو، هَنو et ذو in primo casu in و, in secundo in ا, in tertio in ي terminantur.

4. Secundum casum scribi jubent post particulas إِنَّ *utique* أَنَّ *quod* كَأَنَّ *sicut* لٰكِنْ *vel* لٰكِنَّ *sed* لَيْتَ *utinam* لَعَلَّ *fortassis*, etiam post لا significans: *non est*, post verba كان، صار، ليس، ما دام et similia.

5. Tertium Casum poscunt post particulas مِنْ *a*, إِلَى *ad*, عَنْ *a* et *prae*, عَلَى *super*, فِي *in*, رُبَّ *fortassis* et *interdum*, حَتَّى *usque*, حَاشَا *praeter*, مُذْ et مُنْذُ *post*.

6. Vox

6. Vox regens in statu regiminis est sine Nunnatione. Dualis et Pluralis ipsum ن suum tum abjiciunt, quod et rythmi causa omittere licet.

7. *Monoptota* videntur, atque in Phathha desinunt, quae sive 1) in ي antecedente vel Phathha vel Cesre terminantur, ut ذِكْرَى sive 2) in وَ et 3) in يَ originarie terminari debebant, ut عَصَا ab عَصَوٌ et رَامٍ a رَامِيٌ

8. In aliis praeter nominativum casibus in Phathha *simplex* desinunt 1) nomina per أ initiale formata, nisi hoc أ, ut a nonnullis fit in plurali, abjiciant, vel foeminina habeant in ة formata. 2) Adiectiva in ان terminata, nisi forment foeminina in ة 3) Desinentia in ا servile, 4) nomina propria et hominum et locorum. 5) Pluralia fracta formae فَوَاعِل et قَمَاطِر s. قَمَاطِير (sec. *Erpenium*) quibus *Guadagnoli* addit formas مَفَاعِل, فَعَالِل, فَعَالِيل, فَعَايِل, مَفَاعِيل, أَفَاعِل, فَعَالِل 6) quadrilitera etc. *Alb. Schultens* in Gramm. Arab. subtilitates has dignas non judicasse videtur, quae anxie exponerentur.

V. *De Praefixis, quae Nominibus adhaerent.* *)

Obs. Omnes hae particulae vocem, cui adhaerent, ponunt in tertio casu, unica, quam notavi, excepta.

أَ 1) *Vocativi.* Rarum, ut أَيُوسُفُ *o Josephe.*
2) *Interrogativum.*

بِ 1) *in, per, propter, cum.*

2) nota asseverandi. بِاللهِ *per Deum.*

3) nominibus frequenter pleonastice ita praefigitur, ut explicari fere possit: *inter* e. g. لَسْتَ بِبَعِيدٍ *non es inter remotum* i. e. *non es remotus.* Marc. XII, 34. Aliquando explicaveris hoc بِ per: *quod attinet.* اِذَا بِالرِّجَالِ يَسْأَلُونَ . . . *ecce in hominibus i. e. quod attinet homines, interrogabant.* Act. X, 11.

تَ in obtestationibus per Deum. تَاللهِ Sur. XVI, 65.

كَ comparandi.

لِ an-

*) *Particula* dicitur حَرْفٌ جَاءَ لِمَعْنًى *litera veniens in significationem*, quae scilicet per se aliquid significat. *Gjarumia* p. 4. De particulis *separabilibus* vide Lexica.

لِ (ante ſuffixa لَ) Relationem qualemcunque indicat, deſcendens a vocula ٱلَّتِي ſic etiam ante vocativos, ut يَا لَلْعُمْقِ *o profundum!* Rom. XI, 33. Etiam per Phathha, ut يَا لَزَيْدٍ

مَ deſcendens a vocula مِنْ. Rarum apud Arabes.

وَ 1) *Et.* Si duo nomina per وَ junguntur, ita ut وَ explicari poſſit per *cum*, illud *in libris* punctationem ſecundi caſus infert.

2) in aſſeverationibus وَٱلسَّمَاءِ *per coelum.*

3) frequentiae nota eſt e. g. وَفُتُوٍّ v. Hamaſām ex ed. Schultens. p. 430. qui in nota ſcribit: *nihil frequentius apud Poetas.*

Articulus أَلْ etiam huc referri poteſt, qui vero abeſſe ſolet 1) a nominibus propriis hominum (non rerum), 2) ſuffixo auctis et 3) in regimine poſitis. Adjectivum ſubſtantivo ſubjunctum Articulo non caret. — "Invenitur ال futuro interdum praefixum, ut ſignificet idem quod الذي. Natio quaedam pro ال uſurpat ام „ *Erpen.* ad *Gjarumiam.* p. 7.

Caput Quartum
de
VERBO (الفعل)

In Arabica lingua, ut in reliquis, quas Orientales appellare folent, a nominibus Verba derivari jam notavimus. Inde fit, *ut duo*, quae Orientales habent, *tempora* multo minus definita fint, quam in cultioribus linguis Occidentalium. Altera tamen forma, quam Praeteritum appellant, crebrius vel praefens vel praeteritum, altera frequentius futuri quid indicat. Quod nimirum non folum, ubi quid *poftea* contingit, fed omnino etiam tum intelligitur, cum e. g. de effecto poft caufam, de rationato poft rationem, de confequente poft antecedens, de perpetuitate alicujus confuetudinis feu actionis, fermo eft. Utraque temporis forma *Aoriftus* vocari poffet.

I. *De Conjugationibus.*

Tertiae perfonae praeteriti et primae futuri, antequam fervilibus f. *formantibus* literis *) additis aliquan-

*) Litterae formantes in Verbis funt: يتسمنوا, ex quibus ت fi poft primam radicalem (in Conjug. VIII.) poni debebat, 1) in radicibus ab ا, ث, و, et ي incipientibus hanc literam expellit, ejusque in locum *duplex* fcribitur per ّ 2) in radicibus a ص ض ط ظ inchoatis cum ط 3) in radicibus a د ذ ز incipientibus cum د permutatur.

quantulum immutantur, vere et manifesto sunt formae *Infinitivae*, id est: nondum per personas definitae. Potissimas sistat haec

Tabula Conjugationum.

III. Classis	II. Classis	I. Classis
قَاتَلَ 3.	قَتَّلَ 2.	قَتَلَ 1. *)
		قَتِلَ, قَتُلَ formae rariores.
قُوتِلَ	قُتِّلَ	pass. قُتِلَ
تَقَاتَلَ 6.	تَقَتَّلَ 5.	أَقْتَلَ 4.
تُقُوتِلَ	تُقُتِّلَ	أُقْتِلَ
	اِقْتَتَلَ 8.	اِنْقَتَلَ 7.
	اُقْتُتِلَ	اُنْقُتِلَ
		اِسْتَقْتَلَ 10.
		اُسْتُقْتِلَ

1. *Praeter has* aliae inveniuntur formae rariores e.g. *quartae* Conjugationis اِقْتَلَّ 9.

 et

*) Praefixus hic numerus *Indicus* ordinem significat, quem Grammaticae receptae his Conjugationibus fixerunt, arbitrarium.

et اِفْعَالَّ 11. utraque paſſivo carens, et in coloribus nominandis uſitata. Ejusdem originis eſſe videtur اِفْعَوَّلَ 13.

(اُفْعُوِّلَ paſſ.)

Forma *octavae* Conjugationis اِفْعَوْعَلَ 12.

(اُفْعُوعِلَ paſſ.) Dantur adhuc rariores e. g. formae *ſextae* (vel potius *novae alicujus Conjugationis* indicia a ſexta pari modo, ut octava a quinta deſcendentis): اِتَّفَاعَلَ et *octavae* اِتَّفَعَّلَ quarum exempla aliqua ſunt in Michaelis Gramm. arab. p. 127. §. 34. Neque enim conjugationum *compoſitarum* quartam claſſem inde nos effingere velimus.

2. *De diſcrimine ſignificationis* per has Conjugationes generatim obſervare poteris: *a*) *Prima* Conj. actionem notat vel tranſitivam vel intranſitivam. *Intranſitiva* pleramque *Ceſre*, nonnunquam *Damma* habent ſub *media* radicali. *b*) *Secundae* et *quartae* Conjugationis ſignificationem plerumque exprimere poteris, ſi primae Conjug. ſignificatui addas notiones: *fecit*, vel *ſivit*. *c*) *Tertia* et *ſexta* ſaepe notionem *reciprocandi* habent. *d*) Per *quintam* et *ſeptimam* indicatur, *ſi quis id, quod ſecunda Conj. ſignificat*, ſibi *ſinat fieri*. Eodem modo *octava* ſe habet ad *primam*. *e*) *Nona*

et

Dualis: Secunda persona communis.	Tertia persona foem.	Tertia persona masc.	Prima persona communis	Secun[da] foeminina
قَتَلْتُمَا	قَتَلَتَا	قَتَلَا	قَتَلْتُ	قَتَلْتِ
قَتَلْتُمَا	قَتَلَتَا	قَتَلَا	قَتَلْتُ	قَتَلْتِ
مَدَدْتُمَا	مَدَّتَا	مَدَّا	مَدَدْتُ	مَدَدْتِ
قُلْتُمَا	قَالَتَا	قَالَا	قُلْتُ	قُلْتِ
سِرْتُمَا	سَارَتَا	سَارَا	سِرْتُ	سِرْتِ
غَزَوْتُمَا	غَزَتَا	غَزَوَا	غَزَوْتُ	غَزَوْتِ
رَمَيْتُمَا	رَمَتَا	رَمَيَا	رَمَيْتُ	رَمَيْتِ
رَضِيتُمَا	رَضِيَتَا	رَضِيَا	رَضِيتُ	رَضِيتِ

Participia.	Infinitivi.		
قَاتِلٌ	قَتْلٌ	قَتَلْنَا	قَتَلْتُنَّ
قَاتِلٌ	قَتْلٌ	قَتَلْنَا	قَتَلْتُنَّ *)
مَادٌّ	مَدًّا	مَدَدْنَا	مَدَدْتُنَّ
قَائِلٌ	قَوْلًا	قُلْنَا	قُلْتُنَّ
سَائِرٌ	سَيْرًا	سِرْنَا	سِرْتُنَّ
غَازٍ et غَازِي	غَزْوًا	غَزَوْنَا	غَزَوْتُنَّ
رَامٍ et رَامِي	رَمْيًا	رَمَيْنَا	رَمَيْتُنَّ
		رَضِينَا	رَضِيتُنَّ

*) Etiam قَتَلْتُنْ

rbo regulari et Anomalis.

Singularis

…a persona masculina	Tertia persona foeminina	persona masculina	
قَتَلْتَ	قَتَلَتْ	قَتَلَ	forma eruditorum.
قَتَلْتْ	قَتَلَتْ	قَتَلْ	forma vulgaris.
مَدَدْتَ	مَدَّتْ	مَدَّ	geminatum.
قُلْتَ	قَالَتْ	قَالَ	Ain Waw.
سِرْتَ	سَارَتْ	سَارَ	Ain Jod.
غَزَوْتَ	غَزَتْ	غَزَا	Lam Waw.
رَمَيْتَ	رَمَتْ	رَمَي	Lam Jod.
رَضِيتَ	رَضِيَتْ	رَضِيَ	

Pluralis

قَتَلْتُمْ	قَتَلْنَ	قَتَلُوا	linguae eruditor.
قَتَلْتُمْ	قَتَلْنْ	قَتَلُوا	linguae vulgaris.
مَدَدْتُمْ	مَدَدْنَ	مَدُّوا	geminatum.
قُلْتُمْ	قُلْنَ	قَالُوا	Ain Waw.
سِرْتُمْ	سِرْنَ	سَارُوا	Ain Jod.
غَزَوْتُمْ	غَزَوْنَ	غَزَوْا	Lam Waw.
رَمَيْتُمْ	رَمَيْنَ	رَمَوْا	Lam Jod.
رَضِيتُمْ	رَضِينَ	رَضُوا	

Dualis: Secunda persona communis	Dualis: Tertia persona foemin.	Dualis: Tertia persona masc.	Prima persona communis	
قُتِلْتُمَا	قُتِلَتَا	قُتِلَا	قُتِلْتُ	ـتِ
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	Et sic pr[…]
مُدِدْتُمَا	مُدَّتَا	مُدَّا	مُدِدْتُ	ـتِ
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	.
قِلْتُمَا	قِيلَتَا	قِيلَا	قِلْتُ	ـتِ
غُزِيتُمَا	غُزِيَتَا	غُزِيَا	غُزِيتُ	ـتِ
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	.

Participia	Infinitivi		
مَقْتُول	formantur per tertias personas futurorum, praefixo ل	قُتِلْنَا	قُتِلْنَ
مَقْتُول		. . . .	.
مَمْدُود		. . . .	.
مَأْتُوم		. . . .	.
مَقُول		قِلْنَا	قِلْنَ
مَسِير et مَسْيُور			
مَغْزِيّ		. . . .	.
مَرْمِيّ		. . . .	.
مَسُول		. . . .	.
مَهْنُوء		. . . .	.

in Verbo regulari et Anomalis.

	Singularis			
Secunda persona		Tertia persona		
emin.	mascul.	foeminin.	mascul.	
قُتِلْ	قُتِلْتَ	قُتِلَتْ	قُتِلَ	forma eruditorum.
rro, ut Schema praeteriti activi			قُتِلْ	forma vulgaris.
مُدِ	مُدِدْتَ	مُدَّتْ	مُدَّ	geminatum.
. . . . et sic porro regulariter . .			أُثِرَ	Phe Eliph.
قِلْ	قِلْتَ	قِيلَتْ	قِيلَ	Ain Waw et Jod simul.
غُزِي	غُزِيتَ	غُزِيَتْ	غُزِيَ	Lam Waw et Jod simul.
. . . . et sic porro regulariter			سُئِلَ . .	Hamzata Ain.
			هُنِئَ . .	Hamzata Lam.
	Pluralis			
قُتِلْ	قُتِلْتُمْ	قُتِلْنَ	قُتِلُوا	Linguae erudit.
. . . . v. Schema praet. Activi.				linguae vulg.
. . . . . . etc.		مُدِدْنَ	مُدُّوا	geminat.
. . . . etc.			أُثِرُوا	Phe Eliph.
قِلْ	قِلْتُمْ	قِلْنَا	قِيلُوا	Ain Jod et Waw.
. . . . . . etc.		غُزِينَ	غُزِيُوا	Lam Waw et Jod.
. . . . etc.			سُئِلُوا	Hamzata Ain.
. . . . etc.			هُنِئُوا	Hamz. Lam.

et *undecima* est *colorum.* *f*) *Decima* sensum *appetendi id, quod per I. Conj. indicatur*, infert. *Sed usum linguae, liberum illum rerum suarum arbitrum, regulas hasce saepenumero contemnere, quivis facile ac vere divinabit.* Neque etiam quodvis verbum per omnes Conjugationes flectitur. Id quod Lexica docent.

3. *Quadrilitera* plerumque nonnisi *quatuor* habent Conjugationum formas

تَقَتْلَلَ 2. قَتْلَلَ 1.
اِقْتَلَلَّ 4. اِقْتَنْلَلَ 3.

2. *De Formatione Praeteriti.*

4. Jam vero *hae formae Infinitivae* et triliterorum et pluriliterorum *in Aoristo I.* seu Praeterito signa *personarum* recipiunt *a fine*, in *Aoristo II.* seu Futuro *ab initio.* Quae signa a particulis personalibus, ex parte obsoletis, derivanda esse patet.

In Praeterito *secunda* persona singularis تَ habet a vocula أَنْتَ *tu*, secunda pluralis تُمْ ab أَنْتُمْ *vos m.* تُنَّ ab أَنْتُنَّ *vos f.* prima pluralis نَا a نَحْنُ *nos.* Olim fortassis vocula أَنَا *ego* etiam plurale fuit, ut apud Chaldaeos. Tertia pluralis foem. قَتَلْنَ terminationem نَ debet voculae هُنَّ *illae.* Dualis a singulari formatus est. *Nescio an seriori demum aetate?*

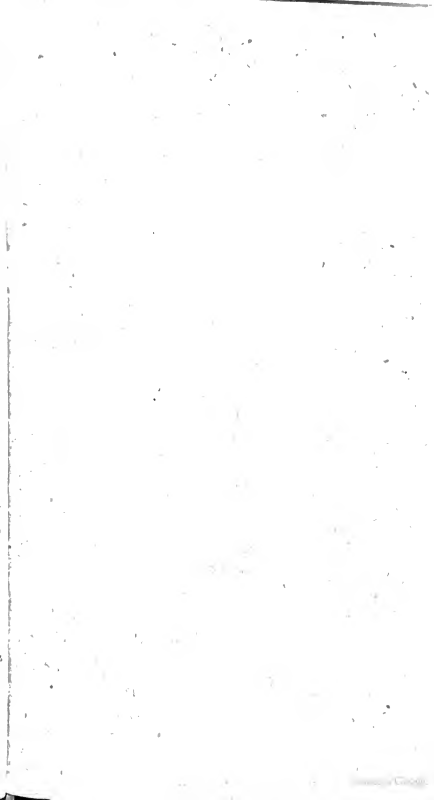
Huc igitur *Schemata Praeteritorum!*

3. *De Formatione Futuri.*

In Futuro (الفعْل المُضارع) formando obſervamus *primam ſingularem* recipere ا ab انا *ego*, *ſecundam* ت ab انت *tertiam* ي ab هو *ille.* Hoc enim Jod pro Vav poſitum eſt, quia و ponendum fuiſſet in ſyllaba compoſita. *Prima pluralis* habet ن a نحن *nos*, *ſecunda* ت ex انت *tu* et انتم *vos*, *tertia* Jod (pro و) retinet ex هم. Vocula هم nimirum a ſing. هو primo هوم ſcribebatur.

In Praeterito ſi ſecunda ſyllaba habet Damma, hoc in Futuro manet. Ceſre vero plerumque tranſit in Phathha. Pro Phathha ſecundaé Syllabae Praeteriti hic aut Damma ponitur praecipue, niſi ſit ante tertiam radicalem *gutturalem*, aut Ceſre. Saepe tamen idque inprimis prope gutturalem Phathha manet. In verbis *Lam* ي Phathha ſecundae radicalis (gutturalis) e Praeterito ſemper etiam in Futurum tranſit, ob eamque cauſam vel in verbis *Lam* و pro وْ ponitur يْ ut يَرْضَي pro يَرْضَوْ cf. p. 14. reg. II. 2.

For-

Schema Futuri Passivi in Ve…

Dualis

Secunda persona communis	Tertia persona foem.	masc.	Tertia persona foeminina	masc…
تُغْتَتَلَانِ	تُغْتَتَلَانِ	يُغْتَتَلَانِ	تُغْتَتَلُ	…تَلُ
تُغْتَتَلَانْ	تُغْتَتَلَانْ	يُغْتَتَلَانْ	تُغْتَتَلْ	…يُتَلْ
. . . .	. . . .	. . . .	. . .	. .
. . . .	. . . .	. . . .	. . .	. .
تُمَدَّانِ	تُمَدَّانِ	يُمَدَّانِ	تُمَدُّ	…يُدُّ
تُغَالَانِ	تُغَالَانِ	يُغَالَانِ	تُغَالُ	…الُ
. . . .	. . . . etc.	يُغْزَيَانِ	تُغْزَي	…زِي
			يُغْتَتَلْنَ	…لُونَ
			يُغْتَتَلْنَ	…لُوا
			. . . . .	. .
			. . . . .	. .
			. . . . .	. .
			يُغَالْنَ	…الُونَ
			. . . . .	. .

*) Ex analogia, etiam تُغْتَتَلِي et …

**) Phe Waw plane regularia sunt in Fut…

Singularis

…lina	Secunda persona foeminina	Secunda persona masculina	Prima persona communis	
يُقْ	تُقْتَلِينَ	تُقْتَلْ	أُقْتَلْ	forma eruditorum.
يُقْ	تُقْتَلِينْ(*	تُقْتَلْ	أُقْتَلْ	forma vulgaris.
. . . . . .		etc.	أُوتَمْ	Phe Eliph.
. . . . . .		etc.	أُوسَرْ	Phe Je. **)
يُـ	تُمَدِّينَ	تُمَدّ	أُمَدّ	geminatum.
يُقَ	تُقَالِينَ	تُقَالْ	أُقَالْ	Ain Waw et Je.
يُغْ	تُغْزَيْنَ	تُغْزَيْ	أُغْزَيْ	Lam Waw et Je.

Pluralis

يُقْ	تُقْتَلْنَ	تُقْتَلُونَ	نُقْتَلْ	forma eruditor.
يُقْ	تُقْتَلْنَ	تُقْتَلُوا	نُقْتَلْ	forma vulgaris.
. . . . . .		etc.	نُوتَمْ	Phe Eliph.
. . . . . .		etc.	نُوسَرْ	Phe Je.
. . . . . .		etc.	نُمَدّ	geminatum.
يُـ	تُقَلْنَ	تُقَالُونَ	نُقَالْ	Ain Waw et Je.
. . . . . .		etc.	نُغْزَيْ	Lam Waw et Je.

…ن تُقْتَلْنَ dici, intelligitur.

…juris his.

Formae Futurorum.

Paragogica	*Apocopata*	*Antithetica*	
	in Singulari		
أَقْتُلَنَّ	أَقْتُلْ	أَقْتُلَ	1.
تَقْتُلَنَّ	تَقْتُلْ	تَقْتُلَ	2.
تَقْتُلِنَّ	تَقْتُلِي	تَقْتُلِي	
يَقْتُلَنَّ	يَقْتُلْ	يَقْتُلَ	3.
تَقْتُلَنَّ	تَقْتُلْ	تَقْتُلَ	
	in Duali		
تَقْتُلَانِّ	تَقْتُلَا	تَقْتُلَا	2.
يَقْتُلَانِّ	يَقْتُلَا	يَقْتُلَا	3.
تَقْتُلَانِّ	تَقْتُلَا	تَقْتُلَا	
	in Plurali		
نَقْتُلَنَّ	نَقْتُلْ	نَقْتُلَ	1.
تَقْتُلُنَّ	تَقْتُلُوا	تَقْتُلُوا	2.
تَقْتُلْنَانِّ	تَقْتُلْنَ	تَقْتُلْنَ	
يَقْتُلُنَّ	يَقْتُلُوا	يَقْتُلُوا	3.
يَقْتُلْنَانِّ	يَقْتُلْنَ	يَقْتُلْنَ	

a) For-

A) Futurum *antitheticum.*

Ponitur *a*) poſt particulas *conſequentiae* لِ, أَنْ, أَوْ, كَيْ *ut*, حَتَّى *donec*, إِذًا et إِذَنْ *tum vero*, فَ et وَ *ita, ut etiam.* *b*) Poſt لَنْ *non* et particulas compoſitas per لا e. g. لِأَنْ, لِكَيْ, كَيْلَا, لِكَيْلَا, أَلَّا et لِئَلَّا *c*) Interdum etiam poſt أَنْ *quod.*

In verbis *Lam* و et *Lam* ي hae ultimae radicales aſſumunt Phathha ut لَنْ يَغْزُوَ, لَنْ يَرْمِيَ nifi media rad. fuerit Phathhata: ut لَنْ يَرْضَى

B) Futurum *apocopatum.*

Ponitur *a*) poſt particulas vel *conditionem modumque* indicantes إِنْ, إِذْمَا *fi*, إِذَا, مَتَى, أَيَّانَ, مَهْمَا *quoties*, كَيْفَمَا *quomodo*, ثُمَّ *tunc*, vel *imperativas*: ut لِ *ut*, *b*) etiam poſt particulas لَمْ et لا *non* لَمَّا *nondum*, مَا *quid*, مَنْ et أَيٌّ *quis*, أَيْنَ, أَنَّى, حَيْثُمَا *ubi* *c*) in quavis apo-

Dualis

Secunda persona communis	Tertia persona foemin.	Tertia persona mascul.	Tertia persona foemin.	Tertia persona mascul.
تَغْتُلَانِ	تَغْتُلَانِ	يَغْتُلَانِ	تَغْتُلُ	يَغْتُلُ
تَغْتُلَانْ	تَغْتُلَانْ	يَغْتُلَانْ	تَغْتُلْ	يَغْتُلْ

. . . . etc.

يَغُولَانِ	تَغُولَانِ	يَغُولَانِ	تَغُولُ	يَغُولُ
تَسِيرَانِ	تَسِيرَانِ	يَسِيرَانِ	تَسِيرُ	يَسِيرُ
تَغْزُوَانِ	تَغْزُوَانِ	يَغْزُوَانِ	تَغْزُو	يَغْزُو
تَرْضَيَانِ	تَرْضَيَانِ	يَرْضَيَانِ	تَرْضَي	يَرْضَي
تَرْمِيَانِ	تَرْمِيَانِ	يَرْمِيَانِ	تَرْمِي	يَرْمِي

*) Etiam تَّغْتُلِي et تَّغْتُلْ

**) Si media non est Cefrata, habet formas : يِيبَجُلُ vel بَجُلُ

cf. p. 42. nro. 1.

Singularis

Secunda persona foeminin.	Secunda persona mascul.	Prima persona communis	
تَقْتُلِينَ	تَقْتُلُ	أَقْتُلُ	forma eruditorum.
تَقْتُلِينْ (…	تَقْتُلْ	أَقْتُلْ	forma vulgaris.
etc.	تَأْثُرُ	أُثِرُ	Phe Eliph.
etc.	تَعِدُ	**) أَعِدُ	Phe Waw et Je.
تَمُدِّينَ	تَمُدُّ	أَمُدُّ	geminatum.
تَقُولِينَ	تَقُولُ	أَقُولُ	Ain Waw.
تَسِيرِينَ	تَسِيرُ	أَسِيرُ	Ain Je.
تَغْزِينَ	تَغْزُو	أَغْزُو	Lam Waw.
تَرْضَيْنَ	تَرْضَي	أَرْضَي	
تَرْمِينَ	تَرْمِي	أَرْمِي	Lam Je.

…يَ, يَاجَلُ, يَوْجَلُ verba Phe *Je* habent أُوسِرُ *Imper.* أُوسِرْ

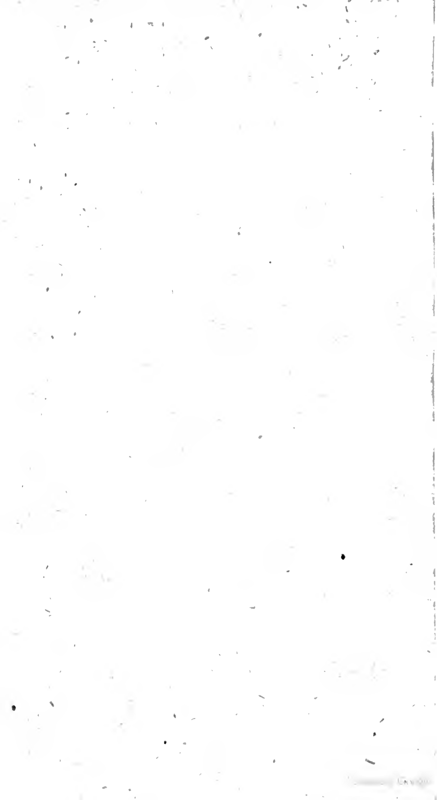
Schema Futuri Activi in Va

Imperativus

Pluralis	*Dualis*	*Singularis*	Tertia persona foeminin.	ma
أُقْتُلُوا أُقْتُلْنَ	أُقْتُلَا	أُقْتُلْ أُقْتُلِي	تَقْتُلْنَ	لُونَ
. . . أُقْتُلْنَ	. . . .		يَقْتُلْنَ	لُوا
. . . .		أُوصُلْ etc.	. . . . . .	
. . . .		أُوجُهْ etc.	. . . . . .	
أُمْدُدْنَ . .	etc.	مُدَّ مُدِّي	. . . . . .	
قُولُوا قُلْنَ	قُولَا	قُلْ قُولِي	تَقُلْنَ	ولُونَ
سِيرُوا سِرْنَ	سِيرَا	سِرْ سِيرِي	تَسِرْنَ	رُونَ
أُغْزُوا أُغْزُونَ	أُغْزُوا	أُغْزُ أُغْزِي	تَغْزُونَ	رُونَ
إِرْضَوْا إِرْضَيْنَ	إِرْضَيَا	إِرْضَ إِرْضَيْ	تَرْضَيْنَ	ضَوْنَ
إِرْمُوا إِرْمِينَ	إِرْمِيَا	إِرْمِ إِرْمِي	تَرْمِينَ	مُونَ

Pluralis

	Secunda Perſona foeminin.	Secunda Perſona maſculin.	Prima perſona commun.	
…ſin.				
يَقْ…	تَقْتُلْنَ	تَقْتُلُونَ	نَقْتُلُ	forma erudit.
يَنْ…	تَقْتُلْنْ	تَقْتُلُوا	نَقْتُلْ	forma vulg.
. . . .	etc.	تَأْثِرُونَ	نَأْثِرُ	Phe Eliph.
. . . . . .	. . .	etc.	نَعِدُ	Phe Waw et Je.
. . . . . .	. . .	etc.	نَمُدُّ	geminat.
يَـ…	تَقُلْنَ	تَقُولُونَ	نَقُولُ	Ain Waw.
يَسِ…	تَسِرْنَ	تَسِيرُونَ	نَسِيرُ	Ain Je.
يَـ…	تَغْزُونَ	تَغْزُونَ	نَغْزُو	Lam Waw.
يَـ…	تَرْضَيْنَ	تَرْضُونَ	نَرْضَي	Lam Waw.
يَـ…	تَرْمِينَ	تَرْمُونَ	نَرْمِي	Lam Je.

apodosi, quae post conditionem aliquam ponitur, ut أَنْصُرْنِي أَنْصُرْكَ *juva me*, (tum) *te juvabo*. Attamen si verbum conditionem indicans in Praeterito positum est, liberum relinquunt Grammatici, sive apocopen adhibeas sive negligas. Si utrumque verbum in *Futuro* positum est, et *prius* Apocopen *potest* pati. Sed omnino de his subtilioribus Grammaticorum scitis librarii *vel in Corano exarando* minus soliciti sunt. V. Exempla in *Michaelis Gramm. arab.* p. 139.

2. Verbum كان in futuro apocopato suum ن omittere potest, ut إِنْ أَكُ pro إِنْ أَكُنْ

3. In verbis *concavis* media و et ي excidit. v. p. 13. ad literas *A. b.*

4. In verbis *Lam Waw* et *Lam Jod* و et ي *radicalia* plerumque abjiciuntur, ut لَمْ يَغْزُ, لَمْ يَرْضَ, لَمْ يَرْمِ

C) Futurum *paragogicum*.

1. ن per paragogen additum subinde non theschdidatur. Tum appellatur *paragoge levis*.

2. Ponit *paragogen* vel *levem* vel *gravem* affectus e. g. interrogantis, imperantis, optantis, asseverantis.

Interdum scribitur omisso ن per ا cum *nunnatione*, ut لَيَكُونًا Sur. XII, 32. لَنَسْفَعًا pro لَنَسْفَعَنْ XCVI, 15.

Paragoge *levis* in Duali et foemininis Pluralibus usitata non est.

4. De Imperativis.

1. Vocalis *mediae* radicalis eadem est, quae in Futuro. Quae si fuerit vel Phathha vel Cesre, ا initiale pronunciatur per Cesre. Unde fit, ut in verbis *Phe Eliph* et *Waw* prima radicalis ا tum *post Cesre* transeat in ي ut إِيثَرْ ab أَثَرَ *maluit* et إِيجَلْ a وَجِلَ *timuit* — cf. p. 12. nro. 3. a). —

2. Si *media* radicalis eorundem verborum *dammatur*, interdum ا et rad. et formativum abjiciunt, ut خُذْ ab اخَذَ *accepit*, عِدْ pro أَوْعِدْ.

3. Eadem verba etiam, si Phathha super media *ob gutturalem vel* ر, pro Cesre habent, primam radicalem abjiciunt, ut قَعْ a وَقَعَ *cecidit*. ذَرْ a وَذَرَ *sivit*.

4. ا illud

Activorum a) *Triliterorum.*

Collatis p. 22. 23. 35. 37.

أُقَاتِلُ	3.	أُقَتِّلُ	2.	أُقْتِلُ	4.	Fut.
قَاتِلْ		قَتِّلْ		أَقْتِلْ		Imp.
أَتَقَاتَلُ	6.	أَتَقَتَّلُ	5.	أَنْقَتِلُ	7.	Fut.
تَقَاتَلْ		تَقَتَّلْ		اِنْقَتِلْ		Imp.
أَقْتَوْتِلُ	12.	أَقْتَتِلُ	8.	أَقْتَلُّ	9.	Fut.
اِقْتَوْتِلْ		اِقْتَتِلْ		اِقْتَلِلْ		Imp.
أَقْتَوِّلُ	13.			أَسْتَقْتِلُ	10.	Fut.
اِقْتَوِّلْ				اِسْتَقْتِلْ		Imp.
				أَقْتَالُّ	11.	Fut.
				اِقْتَالِلْ		Imp.

b) *Quadriliterorum.*

أَقْتَنْلِلُ	3.	أَتَقَتْلَلُ	2.	أُقَتْلِلُ	1.	Fut.
اِقْتَنْلِلْ		تَقَتْلَلْ		قَتْلِلْ		Imp.
				أَقْتَلِلُّ	4.	Fut.
				اِقْتَلْلِلْ		Imp.

Passivorum a) *Triliterorum.*

أُقَاتَلُ 3.	أُقَتَّلُ 2.	أُقْتَلُ 4.
أُتَقَاتَلُ 7.	أُتَقَتَّلُ 5.	أُنْقَتَلُ 7.
أُقْتَوْتَلُ 12.	أُقْتَتَلُ 8.	abest. 9.
أُقْتَوَّلُ 13.		أُسْتَقْتَلُ 10.
		abest. 11.

b) *Quadriliterorum.*

أُقْتَنْلَلُ 3.	أُتَقَتْلَلُ 2.	أُقَتْلَلُ 1.
		أُقْتَلَلُّ 4.

Praeterita vero Passivorum Quadriliterorum sunt;

أُقْتُنْلِلَ 3.	تُقُتْلِلَ 2.	قُتْلِلَ 1.
		أُقْتُلِلَّ 4.

4. ا illud initiale, mere formativum, excidit interdum post Praefixa و et ف

5. Imperativus etiam Paragogen interdum suscipit vel gravem vel levem v. p. 41. reg. C. 1. Si Paragoge accedit in Verbis *Lam* و et Lam ي *radicalis tertia* alias omissa *redit*, ut أُغْزُوَنَّ, اِرْمِيَنَّ, اِرْضَيَنَّ

5. *Observationes ad Verba Anomala.*

A) *ad Geminata.*

1. De litteris Geminatis *universe* observandum, eas, altera elisa, per Teschdid compendiosius scribi, si *posterior earum vocalem habet.* Sic صَدَّ pro صَدَدَ, يَشُدُّ pro يَشْدُدُ Eadem ratione in IX. Conj. اِقْتَلَّ pro اِقْتَلَلَ Sin vero *posterior geminata vocali cassa gezmatur*, cessat ista contractio ac compendium scribendi per Teschdid.

2. Prior geminatarum, quae eliditur, in primam radicis syllabam, si gezmata est, *suam* vocalem retrorsum transfert: يَعَضُّ pro يَعْضَضُ, يَغُرُّ pro يَغْرُرُ

3. In

3. In *Praeteritis* ſi media radicalis geminata vel Damma habet vel Cesre, hae vocales redeunt, quotiescunque litera illa geminata exprimitur: مَسِسْتُ a مَسَّ pro مَسِسَ

B) *ad Hamzata.*

1. Anomaliae eorum pendent a regulis in literas أوي influentibus.

2. Quae verba Hamzata *primae* radicalis Imperativis ا abjiciunt, ut خُذْ, كُلْ, مُرْ (cf. p. 42. de Imperativis reg. 2.) habent tamen, quamquam raro, etiam أُؤْمُرْ, أُؤْكُلْ, أُؤْخُذْ, et eliſo post و et ف praefixa ا proſthetico e. g. فَأْمُرْ, وَأْمُرْ

3. *Hamzata Ain* nonnunquam formantur ut *quieſcentia Ain.* سَالَ pro سَأَلَ, يَسَالُ pro يَسْأَلُ, سَلْ pro إِسْأَلْ

C) Ad Quieſcentia *Ain Je et Waw.*

1. قَالَ fit ex formis قَوَلَ, قَوِلَ et قَوُلَ, سَارَ vero ex سَيَرَ, et سَيِرَ An etiam forma سَيُرَ extet, dubitat *Gr. Erpenio-Schultens.* p. 93. Si

Si excidit و et ي ob tertiam rad. gezmatam, vocalem ſibi ſimilem in primam radicalem transmittunt. Hinc Damma in قُلْتُ Ceſre in سِرْتُ

2. *In Conjugatione IV. VII. VIII. X.* eadem eſt *utriusque* hujus claſſis verborum formatio, quae regitur a duabus obſervationibus ſupra allatis, nimirum p. 15. reg. II. 1. et p. 13. reg. B. I. 1. dummodo priori regulae haec adjicias: Ut و *Ceſratum* in ي tranſeat, و ut ي vocalem *ſuam* in antecedentem literam, *ſi quidem ipſa gezmata fuit*, transfert et ſic ambo in vocalibus analogis quieſcunt. أُقِيلُ (Fut. act. IV. Conj.) inde fit pro أُقْوِلُ

3. In *reliquis* Conjugationibus literis اوي anomalias gignendi locus non eſt. II. Conj. قَوَّلَ, سَيَّرَ, III. قَاوَلَ, سَايَرَ et ſic porro.

4. Quaedam Verba Ain Waw vel Je regulariter omnino flectuntur, vt عَوِرَ *monoculus fuit, Ft.* يَعْوَرُ, *Imp.* أَعْوِرْ *Partic.* عَاوِرٌ IV. Conj. أَعْوَرَ et ſic porro. Sic etiam صَيِدَ *venatus eſt.* etc.

5. Alia Verba ſunt, quae in I. Conj. imperfecta, in IV. vero modo perfecte, modo ανομαλως flectun-

 tur,

tur, ut راح *quievit* in IV. Conj. habet أَرَاحَ et أَرْوَحَ, غام IV. Conj. أَغَامَ et أَغْيَمَ *nubilum habuit coelum.*

6. Saepiſſime Concava و in X. Conjug. flectuntur regulariter.

7. In Anomalis his non ſilenda eſt forma verbi negativi ليس (לא יש) Eſt vero haec:

Singularis.

	foemin.	maſcul.
3.	لَيْسَتْ	لَيْسَ
2.	لَسْتِ	لَسْتَ
1.		لَسْتُ

Dualis.

3.	لَيْسَتَا	لَيْسَا
2.		لَسْتُمَا

Pluralis.

3.	لَسْنَ	لَيْسُوا
2.	لَسْتُنَّ	لَسْتُمْ
1.		لَسْنَا

Schema

Schema Verborum Ain Waw et Jod in Conjugationibus reliquis IV. anomalis

	Infin.	Part.	Imp.	Fut.	Praet.
	*) إِقَالَة	مُقِيلٌ	أَقِلْ	أُقِيلُ	أَقَالَ IV.
		مُقَالٌ		أُقَالُ	أُقِيلَ pass.
	اِنْقِيَال	مُنْقَالٌ	اِنْقَلْ	أَنْقَالُ	اِنْقَالَ VII.
		مُنْقَالٌ		أُنْقَالُ	أُنْقِيلَ pass.
	اِقْتِيَال	مُقْتَالٌ	اِقْتَلْ	أَقْتَالُ	اِقْتَالَ VIII.
		مُقْتَالٌ		أُقْتَالُ	أُقْتِيلَ pass.
	اِسْتِقَالَة	مُسْتَقِيلٌ	اِسْتَقِلْ	أَسْتَقِيلُ	اِسْتَقَالَ X.
		مُسْتَقَالٌ		أُسْتَقَالُ	أُسْتُقِيلَ pass.

Ad

*) Infinitivus IV. Conjugationis est pro إِقْوَال, Inf. Xae pro اِسْتِقْوَال Scilicet ex reg. II. 2. pag. 15. illa forma in إِقَال haec in اِسْتِقَال transit. Terminatio foem. vel arbitrarie vel ad differentiam a Praeterito indicandam accessit.

D) *Ad Verba Lam Waw et Je.*

1. Ex tribus formis originariis *Lam Waw*

a) غَزَوَ ، b) غَزِوَ ، c) غَزُوَ

exiſtunt ſec. regulas literarum أ و ي

a) غَزَا b) غَزِيَ c) غَزُوَ

Secundae exemplum eſt رَضِيَ *gratum habuit, tertiae* سَرُوَ *potitus fuit.*

2. Ex tribus formis originariis *Lam Je*

a) رَمَيَ b) رَمِيَ c) رَمُيَ

exiſtunt iisdem ex canonibus

a) رَمَي b) رَمِيَ c) رَمُيَ

Formae رَمِيَ poſſunt igitur 1) *vel* a verbo *Lam Waw vel* ab alio *Lam Je* deſcendere 2) ſi a verbo *Lam Je* derivantur, mediam *jam* ab origine Ceſratam *jam* Dammatam ſupponunt; *id quod in ſignificationem ipſam non raro influit atque ad dignoſcendas diverſas radices, quas Lexica ſaepe promiſcue confundunt, magnopere valet.*

3. Ean-

3. Eandem ob caufam non filenda eft *tertia* claffis formarum originariarum

a) غَزَا b) غَزِا c) غَزُا

quae vero fecundum canones اوي tranfit in

a) غَزَا b) غَزِي c) غَزُو

adeoque 1) formae غَزَا et غَزُو ad verbum, vel *Lam Waw* et *Lam Eliph* pertinere poffunt. Unde rurfus diverfitati fignificationis in forma, *ut videtur*, plane eadem locum dari intelligimus. 2) Forma غَزِي in flectionibus jam fub forma رَضِي jam fub alia رَمَي latere videtur. De Quiefcentibus *Lam Eliph* et Syra Dialectus et parallelum ה *quiefcens* Hebraeorum abunde teftatur.

4. Forma غَزُو fuum و quoties per regulas اوي fieri poteft, retinet, ut forma رَضِي fuum ي Hinc 3. perf. foem. Praet. سَرُوتْ 3. perf. f. dual. سَرَوَتَا

5. Praeteriti *a*) *Phathha* in *Futuro mediae radicali* — verbi *Lam Waw* dat Damma, verbi *Lam Je*

 Cefre,

Cefre, nifi maneat ob gutturalem, ut يِرْعَي b) *Damma* Praeteriti etiam in Futuro c) pro *Cefre* ponitur Phathha.

6. *Ultima radicalis Futuri* ubique (excepta forma *antithetica*, ubi per Phathha enunciatur) quiefcit. In forma *apocopata* adeo omittitur.

7. *Ultima radicalis Participii* I. Conjugationis, *quoties Cefre penultimae nunnatur*, non fcribitur.

E) *Ad verba dupliciter imperfecta.*

Flectuntur quidem haec verba ad easdem regulas, quae e Schematibus imperfectorum colligi poffunt. Sed comparatio illa cum fine difpendio temporis promtaque exercitatione fieri non poffit, tabula hac propofita moleftiae quid tollitur. Verbum رأي unicum eft fui generis, ء poft ر gezmatum elideas, quod tamen apud Poetas nonnunquam tenet, ubi et Imp. legitur إِرْأَ vel إِرْأَي Alia id genus verba non nifi in IV. Conjug. أ medium *poffunt* abjicere.

Verba

Verba dupliciter Imperfecta.

Infinit.	Partic.	Imperat.	Futur.	Praeter.
أَوْبًا	آيِبٌ	أُبْ	يَؤُبُ	آبَ
سَوَاءً	سَائِئٌ	سُؤْ	يَسُوءُ	سَاءَ
جِيْئَةً	جَائِئٌ	جِيءْ	يَجِيءُ	جَاءَ
إِتْيًا	آتٍ	إِيتِ	يَأْتِي	أَتَى
نَأْيًا	نَاءٍ	إِنْأَ	يَنْأَى	نَأَى
رَأْيًا	رَاءٍ	رَ et رَهْ	يَرَى	رَأَى
وَقْيًا	وَاقٍ	قِ et قِهْ	يَقِي	وَقَى
وَجْيًا	وَاجٍ	إِيجَ	يَوْجَى	وَجِيَ
شَيًّا	شَاوٍ	إِشْوِ	يَشْوِي	شَوَى
قُوَّةً	قَاوٍ	إِقْوَ	يَقْوَى	قَوِيَ
حَيَوةً	حَايٍ	إِحْيَ	يَحْيَا	حَيِيَ
أَيًّا	آوٍ	إِيوِ	يَأْوِي	أَوَى
وَأْيًا	وَأٍ	إِ et إِهْ	يَائِي	وَأَى

6. Schema verborum Quadriliterorum.

Paſſiva	*Activa.*		
Futurum	*Imper.*	*Fut.*	
أُدَحْرَجُ	دَحْرِجْ	أُدَحْرِجُ	1.

Et ſic per reliquas tres Quadriliterorum Conjugationes (quarum *Participia* Activa et Paſſiva v. p. 23. *Praeterita* vero p. 37. nro. 3.) *Futura activa* omnia in penultima Ceſrè *Futura paſſiva* et *Praeterita activa* Phathha habent. Litterae ſerviles initiales in utroque *Futuro*, et Activo et Paſſivo, dammantur.

Nomina actionis ſ. Infinitivi *primae* Conjugationi reſpondentes habent has potiſſimum formas دَحْرَجَ (دَحْرَجَةٌ) et دِحْرَاجًا

7. Schema reliquarum XII. Conjugationum.

Paſſiva	*Activa*		
Futur.	*Imper.*	*Futur.*	
أُقَتَّلُ	قَتِّلْ	أُقَتِّلُ	II.
أُقَاتَلُ	قَاتِلْ	أُقَاتِلُ	III.
أُقْتَلُ	أَقْتِلْ	أُقْتِلُ	IV.
أُتَقَتَّلُ	تَقَتَّلْ	أَتَقَتَّلُ	V.

Paſſiva

Passiva	*Activa*		
Futur.	*Imper.*	*Futur.*	
أُتَقَاتَلُ	تَقَاتَلْ	أَتَقَاتَلُ	VI.
أُنْقَتَلُ	اِنْقَتِلْ	أَنْقَتِلُ	VII.
أُقْتَتَلُ	اِقْتَتِلْ	أَقْتَتِلُ	VIII.
Formari nequit	اِقْتَلِلْ	أَقْتَلُّ	IX.
أُسْتَقْتَلُ	اِسْتَقْتِلْ	أَسْتَقْتِلُ	X.
Formari nequit	اِقْتَالِلْ	أَقْتَالُّ	XI.
أُقْتَوْتَلُ	اِقْتَوْتِلْ	أَقْتَوْتِلُ	XII.
أُقْتَوَّلُ	اِقْتَوِّلْ	أَقْتَوِّلُ	XIII.

1. Primae Conjugationis *flexionem finalem* omnes reliquae sequuntur.

2. *Praeterita* et Activa et Passiva exhibentur jam p. 35. 36. *Participia* vero p. 22. 23. *Imperativi passivi* non formantur.

3. Conj. V. et VI. in *secundis* personis ت servile *formativum* ob alterum ت, quod habent, characteristicum plerumque non assumunt. تَكَسَّرُ pro تَتَكَسَّرُ Formae *per vocales* a similibus in Futuris Conj. II. III. discernendae!

 4) In

4. In Conjugationibus IX. et XI. literae ultimae geminatae legem de literis geminatis universalem quam dedimus p. 43. reg. 1. sequuntur, ut Teschdid cessante duae literae duplices resolvantur, quoties ultima earum gezmanda occurrit. Sic 3. perf. m. اِصْغَرَّ 2. perf. m. vero اِصْغَرَرْتَ foem. اِصْغَرَرْتِ etc. In Futuro Apocopato tamen est ipsis triplex forma, aeque ac in Imperativo:

أَصْغَرَرْ	أَصْغَرِّ	أَصْغَرَّ	*Fut.*
اِصْغَرَرْ	اِصْغَرِّ	اِصْغَرَّ	*Imp.*

8. *Praefixa Verborum.*

أ interrogativum, *an?* et *utrum?* si, qui rogatur, propius abest.

ب Nonnisi in lingua *vulgari* etiam verbis praefigi potest. v. Callenbergica Colloquia in Chrestomathia Hirtiana p. 541. مَا بَقْدِر pro مَا بَأْقْدِر *non possum* p. 542. بِتْعْمَل *ages.*

سَ in futuris, quae tempus futurum vere intelligi indicant. A سوف *deinde.*

فَ hebr.

فَ (hebr. אַף) etiam Nominibus praefigitur. Notat *et* atque *apodosin quamcunque*; Si *stricte* sumitur: *et consequenter*. . .

لِ (ab إلى) ante futura: *Ut.* Si antecedit praefixum aliud, gezmatur. فَلْيَتَوَكَّلْ *ut vero confidat.*

لَ ante verba, quae apodosin *affirmativam* faciunt, etiam ante nomina, si verbum in apodosi nullum exprimitur. Denique sine omni emphasi pleonastice. Futuris, quibus praefigitur, Praeteriti significationem affert. لَيَفْعَلُ *facit.*

وَ *Et.* v. supra.

9. *Schema Suffixorum.* (متّصلة)

A) *In Verbis.*

lingua cultiori			lingua vulg.
قَتَلَنِي	occidit	*me*	قَتَلْنِي
قَتَلَنَا	—	*nos.*	قَتَلْنَا
قَتَلَكَ	—	*te* masc.	قَتَلْكْ
قَتَلَكِ قَتَلَكِي	—	*te* foem.	قَتَلْكِ

 lingua

lingua cultiori		lingua vulg.
قَتَلَكُمْ	occidit *vos* masc.	قَتَلْكُمْ
قَتَلَكُنَّ	— *vos* foem.	et sic porro.
قَتَلَكُمَا	— *vos duos.*	
قَتَلَهُ	— *illum.*	
قَتَلَهَا	— *illam.*	
قَتَلَهُمْ	— *illos.*	
قَتَلَهُنَّ	— *illas.*	
قَتَلَهُمَا	— *illos duos.*	

1. Tertia pluralis ا servile abjicit قتلوني occiderunt me, secunda و assumit قَتَلْتُمُونِي occidistis me.

2. Si plura Suffixa uni formae subjunguntur affixum *primae* personae propius abest ab illa, quam affixum secundae, et sic porro.

3. Pro نِي interdum invenitur ن ut أُنْصُرُونِ adjuvate me.

4. In lingua *vulgari* dicitur يَقْتُلْكْ *occidet te masc.* يَقْتُلْكِي *occidet te foem.* In reliquis flexionibus *ultima* syllaba fut. manet *composita.*

B) *In*

B) *In Nominibus*

quae, ut Suffixum recipiant, ن *casuum* tollunt, in foemininis ت pro ة finali scribunt, idem observatur Suffixorum Schema, his exceptis:

1. ي saepissime adhibetur, pro ـي

2. ي enunciatur per يَ si suffigitur voci in unam e literis اوي desinenti, ut خَطَايَايَ *peccata mea*, غُلَامَيَّ a غُلَامَيْنِ *duorum puerorum meorum* مُسْلِمِيَّ a مُسْلِمُونَ *fidelium meorum.*

3. هُ, هُمْ, هُمَا, هُنَّ, post Cesre aut ي, pro Damma habent Cesre, ut عَلَيْهِ, بِهِمَا —

4. Praef. لِ cum affixis (praeter ي ubi لِي) habet Phathha: لَهُ

Generatim

1. ي finale quiescens in Phathha permutari *potest* cum ا ut رَمَاهُ et رَمَيهُ *jecit eum* فَتَاهُ et فَتَيهُ *puer ejus.*

2. Vo-

2. Vocula إِيَّا recipit ſuffixa, ſeparatim ponenda, ut hebr. את

3. Aliqui addunt ي in fine *ſecundae* perſonae ſing. *foem.* ad diſtinctionem a maſc. *dum ſcribunt ſine vocalibus*, ut إِيَّاكِي —

Obſ. Pronomina et Particulae, quae ſeorſim poni ſolent, pars Lexici ſunt.

CAPUT

Caput Quintum

SYNTAXIS.

1. De Nomine.

I. *Adverbia* exprimuntur per Subftantiva, *jam* in fecundo cafu pofita, *jam* per بِ praefixum aut عَلَى، إِلَى، مِنْ diftincta. إِلَى الْآنَ *intra* إِلَى دَاخِلٍ *hactenus*.

II. Vocula غَيْرُ utuntur ut α privativo: غَيْرُ مَنْظُورٍ وَغَيْرُ مُتْقَنَةٍ ἀοϱατος και ἀκατασκευαςος.

Rectio Cafuum.

III. *Secundo* Cafu, praeter eas caufas, quae jam dictae funt p. 30. nro. 4. et p. 33. de وَ pro مَعَ *cum* pofito, ponuntur *a*) Nomina, ubi Latine *tanquam*, vel: *quoad* poneres, quae ftatum fubjecti defignant شَدُّوا فُرْسَانًا *invadunt ut equites*, تَفَقَّأَ شَحْمًا *rupit ille prae pinguedine*, *b*) inprimis poft verba *Subftantiva*, ac verba *nominandi*, *fentiendi*, *opinandi*, *videndi*, *fciendi*: هُوَ صَيَّرَ نَصْرَانِيًّا *ille factus eft Chriftianus*. يُسَمَّى مُحَمَّدًا

, is

is nominetur Muhammed. عَلِمْتُ زَيْدًا قَايِمًا *Scio, Zaidum surgere.*

V. In quaestionibus, *quot? quando? quam procul? quanti?* etiam Particulae ut Nomina casum secundum habent: بِرَبْعَا sc. يَوْمًا *quarto die.* Idem adverbialiter ponitur شَرًّا *male* — (quorsum pertinet Infinitivus verbo junctus قَالَ قَوْلًا) et in mensuratis (e. g. قَفِيزٌ شَعِيرًا *semimedimnus hordei*, رَطْلٌ زَيْتًا *libra olivarum.*) ac ponderatis.

V. Post سِوَى، سُوَى et سَوَاءٌ *praeter* necessario ponitur secundus casus. Post alia nomina similia خَلَا، عَدَا، حَاشَا indifferenter aut secundus, aut tertius Casus poni potest. *Giarum. ed. Erpen.* p. 81.

VI. *Secundum* casum etiam poscunt interjectiones رُوَيْدَ *differ*, بَلْهَ *sine* (imperative) دُونَكَ *accipe*, عَلَيْكَ *adhaere* e. g. عَلَيْكَ زَيْدًا *adesto Zaido.* v. Librum centum regentium ed. Erpen. p. 144. Idem fit masculinis post interjectiones: نِعْمَ

quam

o quam bonum! et بِئْسَ *o quam malum*, nisi sequens nomen habeat أل articulum. Tum enim in masculinis quoque (ut universe fit in foemininis) habet primum casum sine Nunnatione. ib. p. 155.

VII. Praedicatum ad verbum كان ponitur, in secundo casu: كان زيدٌ قائمًا Verbum كان imitantur alia id genus verba, ut لَيْسَ *non est*, مَا زَالَ *non cessavit*. مَا انْفَكَّ et مَا بَرِحَ *non destitit esse*, مَا فَتِئَ *non defecit*, مَا دَامَ *aliquamdiu fuit*, أَمْسَى *sero ivit*, بَاتَ *nocte fuit*, ظَلَّ *die fuit*, أَصْبَحَ *mane fuit*, أَضْحَى *meridie fuit*. صَارَ *factus est*. Idem efficiunt مَا et لَا si sunt pro لَيْسَ ut مَا زَيْدٌ قَائِمًا

VIII. Infinitivus etiam, si *modum finem*que indicat, in secundo casu ponitur. قَامَ إِجْلَالًا *surrexit ad honorandum*.

VIIII. *Tertius* casus eas praeter causas, quae pag. 30. nro. 4. anticipantur, ponitur in comparationibus: أَفْضَلُوا النَّاسِ *meliores hominum* i. e. optimi; etiam, si patiens nectitur agenti ضَارِبُ زَيْدٍ

 per-

percutiens Zaidi i. e. Zaidum. Quid? quod si passivo jungitur quaedam alia rei determinatio: مَضْرُوبٌ ٱلظَّهْرِ *percussus dorsi.* حَسَنُ وَجْهِهِ *pulcer faciei*, i. e. *quoad faciem.*

X. Post Pronomen أَيٌّ ponitur *tertius* Casus. أَيُّ كِتَابٍ

Sic et vox كُلٌّ quia Substantiva est, tertium casum postulat, nec non غَيْرُ *praeter*, et similes.

XI. Alloquuntur plerumque se invicem in secunda persona. Urbanitatis tamen est, nomen ejus, quem coram alloquuntur, ipsum in *tertia* persona sermoni implicare.

XII. *a*) Articulo si junctus aut aliunde determinatus (e. g. nomen proprium) est *Vocativus* habet *primum* Casum sine Nunnatione. *b*) Indeterminatus vero, vel in regimine positus etc. in *secundo* casu ponitur et *nunnatur*, cum Adjectivo suo, si quod *sequitur.* *c*) Adjectivum Vocativo in *Damma* terminato junctum vel Damma, vel Phathha habere potest. v. *Guadagnoli.* *d*) In *Cesre* Vocativus terminari *videtur*, vel intercedente لِ v. p. 33. يَا لَزَيْدٍ vel omisso forte يِ suf-

fixo-

fixo. Sic mihi explico يَا أُمَّتِ pro يَا أُمِّي *o mater mea.* cf. *Meninski.* p. 144.

De Articulo.

XIII. *Articulus* omittitur *a*) ante Subftantivum, quod cum Adjectivo efficit denominationem propriam: بَيْتُ ٱلْمُقَدَّسِ *idem quod: Hierofolyma.* *b*) ante Adjectivum, fi poft verbum كَانَ eft praedicati loco. Cf. praeterea p. 33.

De Pronomine relativo.

XIV. Pronomen relativum الَّذِي faepiffime omittitur. زَيْدٌ ٱلْعَالِمُ أَخُوهُ Zaid, *cujus* frater eft doctus. Ubi notes, *a*) praedicatum poni poft hanc ellipfin *ante* fubjectum. Quid? quod *b*) cafum nominis fequitur ante omiffum pronomen fiti five mafc. five foem. زَيْدٌ ٱلْجَمِيلَةُ زَوْجَتُهُ Zaidi, cujus uxor pulcra eft ٱلزَّيْدَيْنِ ٱلْجَمِيلَةِ نِسْوَاهُمْ *Zaidos, quorum* pulcrae funt uxores. Etiam fi praedicatum illud in plur. fracto et fine ال ponatur: رِجَالًا جَمَالًا نِسْوَاهُمْ *viros, quorum pulcrae funt uxores.*

XV. Subſtantivum, quod regitur a Participiis et Adjectivis vel Paſſivis vel Intranſitivis, triplici modo poſt hanc ellipſin voculae الذي poni poteſt;

رَجُلٌ أَبْيَضُ أَسْنَانُهُ
— أَبْيَضُ أَسْنَانِهِ
— أَبْيَضُ سِنًّا

homo, cujus albi ſunt dentes — albus dentibus — et albus dentes. Sic رَجُلٌ مَضْرُوبٌ ٱلْأَبُ — مَضْرُوبُ ٱلْأَبَا et أَبُوهُ *vir percuſſus patre — percuſſus* (quoad) *patrem — qui* (i. e. cui) *percuſſus pater ejus.*

XVI. Pronomen *relativum* ٱلَّذِي *qui*, raro, ponitur cum Praefixo *in caſu obliquo.* Pro بِٱلَّذِي *in quo*, dicitur بِهِ . . . . الذي ut hebr.

2. *De Verbo.*

I. Multa verba vel ex originaria, quam habent, ſignificatione vel ex uſu jungunt nominibus particulas لِ, إِلَى, عَنْ, مِنْ, بِ, فِي, عَلَى, ad quas attendere non eſt, ut fere videtur nonnullis, arbitrio cujusvis relictum. Quid? quod particulas

illas

illas vel ante sententias integras, quae nominum loco sunt, ponunt : . . . لَا أَقْدِرُ عَلَى أَنْ أَقُولَ . *non possum dicere.*

II. In Verbis quae Conjugationes usitatae sint, quibusque significationibus hae, id quod crebro fit, a norma supra p. 36. explicata recedant lexica doceant necesse est.

De significatione Temporum.

III. *Praeteritum* antecedente verbo كَانَ sensum *Plusquamperfecti*, *Futurum* vero sensum *Imperfecti* tunc induit. *Optativus* et *Subjunctivus* per additas particulas لَـو, أَنْ *si*, اذا *cum* etc. exprimuntur.

IV. In *apprecationibus* et *imprecationibus* tertia persona Praeteriti pro Imperativo adhibetur. Sic nominato Imperatore addunt : خَلَدَتْ خِلَافَتُهُ *perenne esto ejus imperium.* Deum nominant hoc modo : اللّه جل وعلا *Deus, qui gloriosus sit et excelsus*, et tum e. g. pergunt : فَرَّجَ غُمَّتَكَ *detergat moerorem tuum.*

V. Post لَم *non*, لَمَّا *nondum*, *Futurum* habet sensum Praeteriti, post مَا *non*, *Praesentis.*

VI. Post سَوْفَ, سَوْ, سَيْ *Futurum* propriae significationis tenax est, etiam in negationibus post لَا *non* et post particulam *fortius* negantem لَنْ.

VII. Infinitivus *absolutus* seu *nomen actionis* jungitur Verbo augendae significationis causa قَتَلَهُ قَتْلًا

3. Anomaliae Generis et Numeri in Nominibus et Verbis.

I. Nomina quaedam desinentia in ة sensu fiunt masculina: ut خَلِيفَةٌ *successio* i. e. *successor* Muhammedis عَلَّامَةٌ *eruditio* i. e. *eruditus*, vid. *Gjarumia* Erpen. p. 2. Idem fit, ubi nomina *regionum* pro *incolis* ponuntur.

II. Pro neutris plerumque foeminina adhibentur.

III. *Subjectum* enunciationis seu Nominativus sequitur verbum. Rarius antecedit, inprimis sicubi ad plura enunciata extenditur, explicandum fere per: *quod ad . . . attinet.*

IV. Si subjectum in Nominativo ponitur *ante* Verbum, convenire debet hoc cum illo in *persona.* Etiam in *numero* et *genere*, *nisi nomen sit plurale.* Tum scili-

ſcilicet vel concordare *poteſt*, vel (*ſi* Subſtantivum non fuerit *maſc. hominum*, cum quo, etiam ſi ſit in plurali *non fracto*, congruat neceſſe eſt) in foem ſing. poni.

— أَلْأُرُوضُ ٱرْتَجَفَتْ — أَلنِّسَا هَرَبْتْ

V. Si *poſt* verbum ponatur Nominativus, *a*) in *perſona* quidem cum illo *verbum* ſemper convenit; ſed, ſi dualis ille eſt vel pluralis, elegantius ponitur *Verbum in Singulari.*

VI. *b*) Si Nominativus eſt *maſc.* vel ſingularis vel dualis, verbum etiam *in genere* ei conſentit. Sed ſi ille fuerit *foemininus*, isque *non hominis* α) *licet* ut verbum diſcrepet in genere, immo β) quoties intercedit quidquam inter nominativum et verbum, hoc in *genere* ut diſcrepet, *elegantiae eſt.*

VII. *c*) Si Nominativus fuerit *pluralis*, isque vel non maſculinus, vel ſaltem maſculinus fractus — eaedem obſervantur diſcrepantiae verbi, ſive Praeteriti ſive Futuri (v. *Michaelis* Gramm. arab. p. 241.) ut *liceat* *) verbo diſcrepare in *genere* et *numero:* e. g. قَاتَلَتْ ٱلرِّجَالُ et هَرَبَ ٱلنِّسَاءُ

 VIII.

*) „Poterit etiam dici cum verbo in Plurali هَرَبْنَ ٱلنِّسَاءُ, aut, ſed *minus eleganter*: قَتَلُوا ٱلرِّجَالُ — *Durius* autem cenſent

VIII. Eaedem regulae etiam valent de convenientia ac discrepantia, quae inter *Adjectiva* et *Suffixa* eorumque Substantiva in genere et numero intercedit. Inprimis Plurali, excepto *irrationali* (i. e. qui non sit nomen *personae*) sive masculino sive foeminino adjectivum, verbum, pronomen الذي et suffixa junguntur in foeminino singulari. جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ *horti e quibus meant flumina.* Quid? quod *Tebrizi* ad Hamasam (p. 127. ed. *Michaelis*) suffixum foem. ها illic pluralem *non fractum masculinum* فتيان judicat respicere posse.

IX. Omnia fere, quae hoc in casu misceri possunt, in uno eodemque loco nonnunquam mixta deprehendes e. g. sub finem fab. XI. Lokmân. مِنْ أَوْلَادٍ كَثِيرَةٍ عَاجِزِينَ

X. In Pronominibus separatis *pluralia* raro, nisi de rationalibus, usurpantur. In irrationalibus ponitur neutrum sing. ut: هذه الكتب *hi libri.*

XI.

censent dicere cum Plurali *sano* masc. ضَرَبَتِ ٱلزَّيْدُونَ sed dicunt ضَرَبَ ٱلزَّيْدُونَ Dici porro potest, sed *minus* eleganter ضَرَبُوا ٱلزَّيْدُونَ „ *Meninski.* p. 163.

XI. Comparationis forma (v. p. 27. nro. 4.) *ſine articulo poſita* non variatur per genus vel numeros, ſed tantum per caſus. Si ad indicandum Superlativum cum voce in tertio caſu poſita jungitur, manere ſaltem *poteſt* invariabilis per genus et numeros. Sive أَفْضَلُ ٱلنِّسَاءِ ſive فُضْلَى ٱلنِّسَاءِ ſi de *una*, فُضْلَيَاتُ ٱلنِّسَاءِ ſi de *duabus* etc.

4. *De Numeralibus.*

1. Numeralia (اسماء العدد) inde a ثَلَاثَةٌ *tres* (quaſi: *trias*) usque ad عَشَرَةٌ *decem* (q. *decas*) *in formis foemininis* ſubſtantive ponuntur, adeoque numeratum in *tertio* caſu poſitum ſequitur.

2. Eaedem tamen formae *foemininae* etiam ut adjectiva ponuntur, *ſed cum maſculinis:* رِجَالٌ ثَلَاثَةٌ *viri tres.* Formae *maſculinae* vero cum ſubſtantivis *foemininis:* نِسَاءٌ ثَمَانٍ *mulieres octo*; quae generis imparitas etiam, ſi numerale ſit *ante* Subſtantivum, obſervatur.

3. In Numeralibus ultra *decem* usque ad viginti minor numerus ponitur ante majorem, atque excepto *unitatis* numero, genera *imparia* plerumque con-

conjunguntur : إِثْنَتَا عَشْرَةَ vel اِثْنَا عَشَرَ, ثَلَاثَةَ عَشَرَ vel ثَلَاثَ عَشْرَةَ etiam fecundum cafum poft fe habent أَحَدَ عَشَرَ رَجُلًا *undecim viri* إِحْدَى عَشْرَةَ أمْرَأَةً *undecim mulieres.*

4. Inde a *vicefimo* numerò usque 99. minor antecedit, major vero *nasbatur*: أَحَدٌ عِشْرُونَ, تسعةٌ وعَشْرَ الغًا

5. A numero *centefimo* autem numeralia rurfus ut fubftantiva ponuntur ثَلَاثَةُ مِائَةٍ أَلْفِ أمْرَأَةٍ وعشرةٌ

6. رِبْوَةٌ *decem* millia (vulgo fumunt pro: *decies centena millia. Guadagnoli.*) dual. رِبْوَتَانِ *duae myriades* رِبْوَاتٌ *plures myriades.* Sic etiam كَرَّةٌ *centum millia.* dual. كَرَّتَانِ *ducenta.* كَرَّاتٌ *plura centena millia.*

7. *Ordinalia* usque ad 10. atque inde a numero 20. fubftantiva, a 10. usque 20. vero indeclinabilia funt. حَادِي عَشَرَ *undecimus*, حَادِيَةَ عَشَرَ *undecima.*

8. *Di-*

8. *Distributive* intelliguntur numeralia bis posita, eaque *nasbantur.*

9. Pro Ordinalibus etiam Cardinalia adhibentur.

10. In *numeralibus per literas expressis* minorem plerumque antecedit major: قب 102. بغ 2000. Nonnunquam tamen, ad imitationem characterum Indicorum, minores numeri in Msstis a dextra i. e. prius ponuntur. Sic بلث 532. pro ثلب v. *Beveregii* Instit. Chronol. Arithmetices L. I. c. IX. §. 3.

5. *De Particulis.*

1. Simplicitas linguae, quam qui excolerent, Oratores nunquam extiberunt, amat, aeque ac Homericum illud idioma, particularum abundantiam. Affluunt inde et carmina et historiae voculis قد, أن, ثمّ, affeverationibus إنّ, لَ aliisque obtestationibus. Copulae و et ف centies repetuntur. مِن et مَا pleonastice crebro posita cum aliis particulis aut nominibus, difficultatem interpretationi subinde inferunt. Particula ما adeo connectitur cum verbis نعم et بئس ut fit نَعِمَّا, نِعِمَّا et نِعْمَّا *bonus, elegans est,* بِئْسَمَا *malus, odibilis est.*

II. Pleo-

II. Pleonaſtice ponitur نَفْس et ſimilia.

III. مِنْ ſaepe pleonaſtice nomini apponitur, ſicubi intelligitur non de toto genere ſed de parte vel claſſe. مَا جَآءَنِي مِنْ أَحَدٍ *non venit ad me* (*quidquam*) *de ullo i. e. ullus.*

IV. لَ etiam, ut بِ de quo jam dictum eſt nro. 3. p. 32. et p. 54. pleonaſtice ponitur, praeſertim *ante praedicata, poſt* إِنَّ ut إِنَّ اللّٰهَ لَقَدِيرٌ *utique Deus eſt potens* إِنَّ اللّٰهَ لَفِي السَّمَاءِ *utique Deus eſt in coelis.* Etiam ante verba: إِنَّ اللّٰهَ لَيُحِبُّ المُومِنِينَ *namque Deus amat fideles.*

V. بِ modo ſupra dicto pleonaſtico ponitur in interrogationibus et negationibus. Sed etiam alibi nonnunquam redundat idque ante ſubjectum aeque ac ante Praedicatum. كَفَى بِاللّٰهِ هَادِيًا *ſufficit Deus qua director.* *Giarum. ed. Erpen.* p. 97.

Elli-

Ellipſes.

أَنْ *quod* poſt verba كَادَ, كَرَبَ, وَشَكَ *prope fuit*, جَعَلَ, أَخَذَ, *coepit*, عَسَى *accidit*, طَفِقَ *inſtitit facere*, omitti poteſt ſequente Futuro.

Abeſt nonnunquam مِنْ poſt comparativum ex ſenſu ſupplendum: اللّٰهُ أَكْبَرُ *Deus eſt major* i. e. *maximus*.

Verbum ſubſtantivum كَانَ ſaepius ſubintelligitur, quam exprimitur.

APPENDIX
DE
PROSODIA ARABUM.

Doctrinam de metris arabicis (العروض) exponit cum aliis ibidem nominatis Dſialdin Abi Mohamed Abdalla Alkazragi (v. Caſiri Bibl. arab. Eſcorial. T. I. p. 82. et 120.) quem arab. et lat. exhibet *Phil. Guadagnoli* in Inſtitut. ling. arab. (Romae 1642. fol.) *Sam. Clerici* (*Clarke*) *Proſodia Arabica ex auctoribus probatiſſimis* (arabum ipſorum) *eruta* (*Oxon.* 1661.) ob terminos technicos Arabum ibi retentos intellectu difficilis eſt, quos vero luculentius explicat *Guil.*

Guil. Jones in Commentariis Poeſ. Aſiaticae P. II. c. II. ed. *Eichh.* p. 24. — 66. et *Meninski* in *Grammaticae* ſuae Parte VII.

I. Nititur vero Arabum Proſodia ſyllabis longis ac brevibus, quibus ſuum *verſum* (بيت *domum*, dictum) conſtruunt. II. Quaevis ſyllaba ſive per quieſcentem ſive per Gezm compoſita eſt *longa.* III. Carminum genera (البحور) *ſedecim* numerant, quorum nomina arabica cum graecis comparata prodit *Jones* l. c. exemplisque illuſtrat. IV. Poeſis Arabum nativa ingenii libertate dum plenus argumento animus, inſpiratur, imaginum novarum, quippe quae e copiis regionum toto coelo a noſtratibus et diſſitarum et diverſarum deſumuntur, agmine diſtinguitur, oratione legibus logicis non adſtricta jam commendatur jam vero in vitium vani obſcurique multiloquii non poteſt non induci. V. Poſtquam dudum ante Mohammedem natura poetas Arabes formaverat, ſecundo poſt eum ſeculo *Ferahidi* primus extitit, qui de legibus poeticis inter Arabes praeciperet, mox imitatores nactus, dum literas inde ab Haſchemidis colere coepiſſent, permultos.

PRO-

PROGYMNASMATA LECTIONIS ARABICAE.

1. وَأَمَّا عِلْمُ ٱلْعَرَبِ ٱلَّذِي كَانُوا يَتَفَاخَرُونَ بِهِ فَعِلْمُ لِسَانِهِمْ وَأَحْكَامُ لُغَتِهِمْ وَنَظْمُ ٱلْأَشْعَارِ وَتَأْلِيفُ ٱلْخُطَبِ ۞

1. „*Eruditio autem Arabum*, (ante Mohammedem) *in qua gloriabundi fuerant*, (erat) *ſcientia linguae ſuae et inquiſitio dialecti ſuae et concinnatio poematum et compoſitio liberae orationis*.„ *Abulpharag.* Dynaſt. IX. Prooem.

2. قَالَ ٱبْنُ فَرِسٍ ٱلشِّعْرُ دِيوَانُ ٱلْعَرَبِ وَبِهِ حُفِظَتْ ٱلْأَنْسَابُ وَعُرِفَتْ ٱلْمَآثِرُ وَمِنْهُ تُعُلِّمَتْ ٱللُّغَةُ ✻

2. "*Dicit Ibn Phars: Poeſis rationarium Arabum. In illa enim conſervatio genealogiarum et notitia rerum praecellentium atque ex illa peritia linguae*.„ E *Galladdini* libro مُزْهِر c. 29. ap. *Pocock.* in Spec. Hiſt. Arab. p. 158. Momentum vero narrationis de ratione genealogias ſervandi exponit *Cel. Eichhorn.* in Monum. antiquiſſimae Hiſtoriae Arabum. p. 25. §. 9. 10.

3. كَانُوا

3. كَانُوا لَا يُهَنِّئُونَ إِلَّا بِغُلَامٍ يُولَدُ أَوْ شَاعِرٍ يَنْبَغُ فِيهِمْ أَوْ فَرَسٍ يَنْتَجُ ۞

3. "*Non congratulati fuerunt nisi puero nato vel poeta ubi prodibat vel equus si partum enixus fuerat.*" *Idem* ib. v. *Pocock.* l. c. p. 160.

4. لَمْ يَكُنْ لِأَوَائِلِ ٱلْعَرَبِ مِنَ ٱلشِّعْرِ إِلَّا ٱلْأَبْيَاتُ يَقُولُهَا ٱلرَّجُلُ فِي حَاجَتِهِ ۞

4. "*Non erat primis Arabibus aliquid e poesi, nisi versus, quos edicebat quisque pro intentione sua.*" *Idem* c. 49. ap. *Pocock.* Hist. Arab. p. 161.

5. قَالَ شَمْسُ ٱلدِّينِ ٱلنَّصَارِيُّ أَنَّ قَبْلَ ٱلْإِسْلَامِ مَا كَانَ ٱلتُّرْبُ فُنُونٍ وَأَعْرَبَ ٱلْكَلَامَ كَانَّ ٱلتُّرْبُ سَخِيَّةً لِأَنَّهُمْ مَطْبُوعُونَ عَلَى ٱلْفَصَاحَةِ فَلَمَّا جَاءَ ٱلْإِسْلَامُ وَٱخْتَلَطَتِ ٱلْأُمَمُ وَكَانَتْ ٱلْعَرَبِيَّةُ

5. "*Dicit Schamsoddin Christianus: quod ante Islam non fuerit ipsa regio regularum, sed arabice elocuti sunt sermonem, prout erat terra, libere. Erant enim illi nati in eloquentiae dedita* (terra). *Sed cum venisset Islam*

أَلْعَرَبِيَّةُ تَتَلَاشَى فَدَعَا أَمِيرُ مُؤْمِنِينَ أَبِي طَالِبٍ أَبُو ٱلْأَسْوَدِ أَلدُّوَلِيَّ وَوَضَعَ لَهُ قَوَانِينَ ❋

Islam confundebantur populi et parum aberat, quin Arabica lingua abolesceret. Hinc excitavit Imperator seculi Abitaleb Abulaswadum Dulitam et injunxit illi canones,, (sc. grammaticos scribere). *Casiri* Biblioth. Escorial. T. I. p. 1. *e Schamsoddini Antiquitatum arabicarum historia.*

6. وَكَانَ لَهُمْ مَعْ هَذَا مَعْرِفَةٌ بِأَوْقَاتِ مَطَالِعِ ٱلنُّجُومِ وَمَغَارِبِهَا وَعِلْمٌ بِأَنْوَاءِ ٱلْكَوَاكِبِ وَأَمْطَارِهَا عَلَى حَسْبِ مَا أَدْرَكُوهُ بِفَرْطِ ٱلْعِنَايَةِ وَطُولِ ٱلتَّجْرِبَةِ لِٱحْتِيَاجِهِمْ إِلَى مَعْرِفَةِ ذَلِكَ فِي أَسْبَابِ ٱلْمَعِيشَةِ

6. „*Erat vero illis etiam cognitio temporum ortus stellarum et occasus earum et notitia oppositorum - ortuum - ac - occasuum stellarum et pluviarum - virium earum; quatenus assecuti illam fuerant multo studio longaque experientia, prout necessitas iis erat ad hanc*

 cogni-

ٱلْمَعِيشَةِ لَا عَلَى طَرِيقِ تَعَلُّمِ ٱلْحَقَايِقِ
وَأَمَّا عِلْمُ ٱلْفَلْسَفَةِ فَلَمْ يَمْنَحْهُمُ ٱللّٰهُ
شَيْئًا مِنْهُ وَلَا هَيَّأَ طِبَاعَهُمْ لِلْعِنَايَةِ
بِهِ ۞

cognitionem in ratione victus, neque in via disciplinae veritatum. Sed quod ad philosophiae cognitionem, minime dedit illis Deus quidquam ex ea, neque etiam disposuit indolem ipsorum ad studium ejus.„ Abulpharag. Hist. Dynast. prooem. Dynastiae IX.

7. وَكَانَتْ عُلُومُهُمْ ٱلْأَنْسَابُ وَٱلْأَنْوَاءُ
وَٱلتَّوَارِيخُ وَتَعْبِيرُ ٱلرُّؤْيَا ۞

7. „*Erant scientiae ipsorum* (ante Mohammedem) *genealogiae, et stellae, et epochae - temporis* *), *et explicatio somnii.* „ *Abulfedae* Ann. Moslem. ap. *Asseman.* Biblioth. or. P. II. T. III. p. DXC. Consentit *Schahrestan* ap. *Pocock* l. c. p. 164. Et fere iisdem studiis hucusque teneri Arabes v. ap. *Niebuhr* Descript. de l'Arabie p. 92 - 114.

8. بِسُوقِ

*) Quam variae diversaeque fuerint Arabicis tribubus temporum Epochae ante Mohammedem v. *Pocock.* Spec. p. 172. ex *Alkodai.*

8. بِسُوقِ ٱلْعُكَاظِ يَتَبَايَعُونَ بِكُلِّ سَنَةٍ وَيَتَنَاشَدُونَ شِعْرًا وَيَتَفَاخَرُونَ وَيَتَعَاكَظُونَ ۞

8. „*In foro Ocat* (prope Meccam) *nundinabantur quovis anno et recitarunt mutuo poëtica et gloriabundi fuerant atque ocatizabant* (i. e. de praecellentia et diſputarunt et contenderunt).„ *Gauhari* ſub v. عكاظ coll. *Alphiruzabadi.* ap. *Pocock.* Spec. Hiſt. Ar. p. 159.

9. أَلْفِرْقَتَانِ ٱلْمُتَقَابِلَتَانِ قَبْلَ ٱلْمَبْعَثِ هُمْ أَهْلُ ٱلْكِتَابِ وَٱلْأُمِّيُّونَ وَٱلْأُمِّيُّ مَنْ لَا يَعْرِفُ ٱلْكِتْبَةَ فَكَانَتْ ٱلْيَهُودُ وَٱلنَّصَارَى بِٱلْمَدِينَةِ وَٱلْأُمِّيُّونَ بِمَكَّةَ ۞

9. „*Duo genera* (hominum) *mutuo ſibi occurrentia ante miſſionem* (Mohammedis) *erant homines ſcriptionis et idiotae. Idiota vero, qui non novit ſcriptionem. Erant vero* (illi) *Iudaei et Chriſtiani Medinae et Idiotae Meccae.*„ *Schahreſtan* in ſectione أَهْلُ ٱلْكِتَابِ ap. *Pocock.* Spec. Hiſt. Arabum p. 156.

 10.

10. أَلْأُمِّيُّ فِي ٱللُّغَةِ مَنْسُوبٌ إِلَى أُمَّةِ ٱلْعَرَبِ وَهِيَ لَمْ تَكُنْ تَكْتُبُ وَلَا تَقْرَأُ فَٱسْتُعِيرَ لِكُلِّ مَنْ لَا يَعْرِفُ ٱلْكِتَابَةَ وَلَا ٱلْقِرَآءَةَ ۞

10. „*Ommio : in lingua originatur ad Ommah* (vulgus) *Arabum*, *quod ſcilicet neque ſcribebat neque legebat. Tunc transfertur ad quemvis, qui neſcit ſcriptionem et lectionem.*„ *Scholion* ex libro *Mogreb* ap. *Pocock.* Spec. Hiſt. Arab. p. 156.

11. أَلْمُعَلَّقَاتُ أَوْ أَلْمُذَهَّبَاتُ وَهِيَ كُتِبَتْ فِي ٱلْقُبْطِيِّ بِمَآءِ ٱلذَّهَبِ وَعُلِّقَتْ بِٱلْكَعْبَةِ فَلِذَلِكَ يُقَالُ مُذَهَّبَةُ فُلَانٍ إِذَا كَانَتْ أَجْوَدَ شِعْرِهِ ۞

11. „*Moallakâth ſeu Modahabâth. Haec ſcribebantur in Aegyptiaco* (panno albo ex lana) *liquore auri et appendebantur in Caaba. Propterea dici ſolet Modahabah quidquam, ſi optimum habitum fuerat eius poema.*„ E Lib. *Mezhar*, ap. *Pocock.* l. c. p. 381.

11.

12. وَٱلْمُسْنَدُ خَطُّ ٱلْحِمْيَرِ بِخِلَافِ
خَطِّنَا هَذَا ۞

12. „*Mosnad scriptio Himjaraeorum. Posterior scriptio nostra haec.*„ *Gauhari in Lex.*

13. وَمِمَّا يَتَعَلَّقُ بِٱلْكِتَابَةِ أَنَّ أَوَّلَ
مِنْ خَطِّ ٱلْعَرَبِيِّ إِسْمَاعِيلُ عَلَيْهِ ٱلسَّلَامُ
وَٱلصَّحِيحُ عِنْدَ أَهْلِ ٱلْعِلْمِ أَنَّهُ مَرَارُ بْنُ
مُرَّةَ مِنْ أَهْلِ ٱلْأَنْبَارِ وَقِيلَ أَنَّهُ مِنْ بَنِي
مُرَّةَ وَمِنَ ٱلْأَنْبَارِ أُنْتَشِرَتِ ٱلْكِتَابَةُ فِي
ٱلنَّاسِ قَالَ ٱلْأَصْمَعِيُّ ذَكَرُوا أَنْ قُرَيْشًا
سَأَلُوا مِنْ أَيْنَ لَكُمُ ٱلْكِتَابَةُ فَقَالُوا مِنَ
ٱلْحِيرَةِ

13. „*Quod autem pertinet ad scriptionem, quod primus de scriptione Arabica* (fit) *Ismael* (*cui pax*) *manifestum est apud homines doctos, quod ille Marar fil. Marra ex tribu Anbar; dicitur enim, quod a filiis Marra et ab Anbar dimanaverit scriptio inter homines. Dicit Ashaeus: memorant, Koreischitas interrogasse: Unde*

ٱلْحِيرَةِ (* مِنْ أَيْنَ لَكُمُ ٱلْكِتَابَةُ فَقَالُوا مِنَ
ٱلْأَنْبَارِ وَرَوَى إِبْنُ ٱلْكَلْبِيِّ وَٱلْهَيْثَمُ بْنُ
عَدِيٍّ أَنَّ ٱلنَّاقِلَ لِهٰذِهِ ٱلْكِتَابَةِ مِنَ
ٱلْحِيرَةِ إِلَى ٱلْحِجَازِ هُوَ حَرْبُ إِبْنُ أُمَيَّةَ
بْنُ عَبْدِ شَمْسِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ ٱلْقُرَيْشِيُّ
ٱلْأُمَوِيُّ وَقَدْ كَانَ قَدِمَ ٱلْحِيرَةَ فَعَادَ إِلَى
مَكَّةَ بِهٰذِهِ ٱلْكِتَابَةِ فَقِيلَ آلْأَبِي سُفْيَانَ
بْنُ

Unde vobis ſcriptio? *et dixerunt;* *Hira.* (Et rogarunt ſc. alios:) *Unde vobis ſcriptio? et dixerunt: ab Anbar. Memorat autem Ibn Calbi et Haithom fil. Adai: quod tranſferens hanc ſcriptionem Hirá ad Hegáz hic Charb fil. Ommiah f. Abd Schams f. Abd Menáph* **), *Koreiſchita, Ommavita, et quod antea venerit Hiram et retro ierit Meccam cum ſcriptione hac. Dictum fuit ad Abi Sophián fil. Charbi; unde accepit pater tuus hanc*

*) Excidiſſe videtur وَسَأَلُوا

**) In Cel. *Eichhorn.* Tabula IV. ad Monumenta antiq. Hiſt. Arabum videas licet hanc Genealogiam.

بْنُ حَرْبٍ مِمَّنْ أَخَذَ أَبُوكَ هٰذِهِ ٱلْكِتَابَةَ
فَقَالَ مِنْ أَسْلَمَ بْنِ سِدْرَةَ فَقَالَ
ثَالِثًا أَسْلَمُ مِمَّنْ أَخَذْتَ ٱلْكِتَابَةَ فَقَالَ مِنْ وَاضِعِهَا
مَرَامِرِ بْنِ مُرَّةَ فَبَدَتْ هٰذِهِ ٱلْكِتَابَةُ قُبَيْلَ
ٱلْإِسْلَامِ بِقَلِيلٍ وَكَانَتْ (* بِحُمَيْرٍ كِتَابَةٌ
تُسَمَّى ٱلْمُسْنَدُ وَحُرُوفُهَا مُنْفَصِلَةٌ غَيْرُ
مُتَّصِلَةٍ كَانُوا يَمْنَعُونَ ٱلْعَامَّةَ مِنْ
تَعَلُّمِهَا فَلَا يَتَعَاطَاهَا أَحَدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِمْ
فَجَاءَتْ

hanc ſcriptionem, et dixit: ab Aslam fil. Sidrah, et dixit (quis) *tertiò: Aslam, unde accepiſti ſcriptionem? et dixit; a lactente eam Marar fil. Morra. Incepit autem ſcriptio haec paululum ante Islam. Erat vero inter ingenuos ſcriptio nominata Moſnad, literae autem ipſius disjunctae nec juges. Prohibuerant vulgus, ab iis diſcendis: neque ſe applicaverat unus ad cognitionem illius; cumque veniret lex Islami, non erat in*

*) Cel. *Adler* ſuſpicatur legendum: بِحُرِيِّنْ

فَجَاءَتْ مِلَّةُ ٱلْإِسْلَامِ وَلَيْسَ بِجَمِيعِ
ٱلْيَمَنِ مَنْ (* يَقُولُ وَيَكْتُبُ وَجَمِيعُ
كِتَابَاتِ ٱلْأُمَمِ مِنَ ٱلشَّرْقِ وَٱلْغَرْبِ إِثْنَا
عَشَرَ كِتَابَةً وَهِيَ ٱلْعَرَبِيَّةُ وَٱلْيُونَانِيَّةُ
وَٱلْفَارِسِيَّةُ وَٱلْعِبْرَانِيَّةُ وَٱلرُّومِيَّةُ وَٱلْقُبْطِيَّةُ
وَٱلْبَرْبَرِيَّةُ وَٱلْأَنْدَلُسِيَّةُ وَٱلْهِنْدِيَّةُ
وَٱلصِّينِيَّةُ ۞

in omni Jemen, qui legeret et scriberet. Omnes autem scriptiones gentium Orientis et Occidentis duodecim **) *scriptiones; quae sunt Arabica et Graeca et Persica et Hebraea et Romana et Aegyptiaca et Barbara et Andalusiaca et Indica et Sinica.„* *Ibn Chalecan* in historia virorum illustrium, ad finem vitae Al-Buabi ap. *Cel. Adlerum* in Diss. de scriptura Cufica. p. 11. 12.

14.

*) an potius يَقْرَأُ ? Post مَنْ scribendum fuisset يَقُلْ ?

**) Exciderunt igitur duo nomina in sequentibus.

14. وَكَذَالِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا
مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا ٱلْكِتَابُ
وَلَا ٱلْإِيمَانُ ۞ . . . وَمَا كُنْتَ تَتْلُو
مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ
بِيَمِينِكَ ۞ . . . فَآمِنُوا بِٱللّٰهِ وَرَسُولِهِ
ٱلنَّبِيِّ ٱلْأُمِّيِّ ۞

14. „*Et cum indicari faceremus* (nos sc. Deus) *ad te scriptum ex mandato nostro, non scriptionem noveras, non librum, nec fidem.*„ *Coran.* Sur. 42. v. 52. „*Nec scriptionem perlegere solebas antea e libro* (ullo) *nec scribere eum dextra tua.*„ *ib.* Sur. 29. v. 47. „*Credite Deo et legato ejus, prophetae idiotae.*„ *ib.* Sur. 7. v. 158.

15. وَإِنَّمَا قُلْنَا أَنَّهُ جَاءَ بِٱلْمُعْجِزَةِ
لِأَنَّهُ جَاءَ بِٱلْقُرْآنِ فِي زَمَانِ ٱلْفُصَحَاءِ
وَٱلْبُلَغَاءِ

15. „ *Dicimus illum venisse cum miraculo, dum venit cum Corano tempore eloquentissimorum et praestan-*

وَٱلْبُلَغَاءِ وَسَأَلَ مِنْ جَمِيعِهِمْ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِهِ فَأَعْجَزَهُمْ *

tissimorum, et poscit ab omnibus illis, ut venirent cum similitudine ejus et comperit eos impotes.„ Ex *Achmed Ibn Edris* contra Judaeos ap. *Maracc.* p. 4. Prodromi ad Coranum. cf. locum parallelum *Al Gazalii* eadem de Corano gloriantis, ap. *Pocock.* Spec. H. A. p. 191.

16. وَإِمَّا رَأَى أَبُو بَكْرٍ كَثْرَةَ مِنْ قُتِلَ أَمَرَ بِجَمْعِ ٱلْقُرْآنِ مِنْ أَفْوَاهِ ٱلرِّجَالِ وَجَرِيدِ ٱلنَّخْلِ وَٱلْجُلُودِ وَتَرَكَ ذَلِكَ ٱلْمَكْتُوبَ عِنْدَ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ زَوْجِ ٱلنَّبِيِّ صَلَّى ٱللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمَّا تَوَلَّى عُثْمَانُ

16. „*Cum videret Abubecr multitudinem occidentium, jussit colligi Coranum ex ore hominum et corticibus palmarum et membranis. Deposuit autem hoc transscriptum apud Haphsam, filiam Omari uxorem Prophetae, cui bene precetur Deus et benedicat. Cumque imperaret Othman videretque mutationes hominum in*

عُثْمَانُ وَرَأَى اِخْتِلَافَ ٱلنَّاسِ فِي ٱلْقِرَاءَاتِ
كَتَبَ مِنْ ذَلِكَ ٱلْمَكْتُوبِ ٱلَّذِي كَانَ
عِنْدَ حَفْصَةَ نُسَخًا وَأَرْسَلَهَا إِلَى ٱلْأَمْصَارِ
وَأَبْطَلَ مَا سِوَاهَا ✲

in lectionibus, descripsit ex eo apographo, quod erat apud Haphsam exemplaria et misit ea ad fines et abolevit, quod erat praeter illud.,, Ismael Schiahinschia, in vita *Abubecri.* v. *Maracc.* Coran. praef. p. 38.

17. ثُمَّ دَخَلَتْ سَنَةُ ثَلَاثِينَ فِيهَا
بَلَغَ عُثْمَانَ مَا رُفِعَ فِي أَمْرِ ٱلْقُرْآنِ مِنْ
أَنَّ أَهْلَ ٱلْعِرَاقِ يَقُولُونَ قِرَاءَتُنَا أَصَحُّ
مِنْ قِرَاءَةِ أَهْلِ ٱلشَّامِ لِأَنَّنَا قَرَأْنَا عَلَى
مُوسَى

17. *Tum transibat annus tricesimus. In illo pervenit ad Othmanum, ut deferret quis de causa Corani, quod Iracenses dicant: lectiones nostrae meliores lectione Syrorum; legimus enim secundum Abu Musai Ascharaeum; et Syri dicant: lectio nostra rectior lectio-*

مُوسَى ٱلْأَشْعَرِيِّ وَأَهْلُ ٱلشَّامِ يَقُولُونَ
قِرَاءَتُنَا أَصَحُّ مِنْ قِرَاءَةِ أَهْلِ ٱلْعِرَاقِ
لِأَنَّنَا قَرَأْنَا عَلَى ٱلْمِقْدَادِ بْنِ ٱلْأَسْوَدِ
وَكَذٰلِكَ غَيْرُهُمْ مِنَ ٱلْأَمْصَارِ وَأَجْمَعَ
رَأْيَةَ وَرَأَى ٱلصَّحَابَةُ عَلَى أَنْ يُحَمِّلَ
ٱلنَّاسَ عَلَى ٱلْمُصْحَفِ ٱلَّذِي كُتِبَ
فِي خِلَافَةِ أَبُو بَكْرٍ رآعَ وَكَانَ مَوْدُوعًا عِنْدَ
حَفْصَةَ زَوْجِ ٱلنَّبِيِّ صَ وَتُخَرَّقُ مَا سِوَاهَا
مِنَ ٱلْمَصَاحِفِ ٱلَّتِي بِأَيْدِي ٱلنَّاسِ فَفَعَلَ
ذٰلِكَ

ne Iracenſium ; legimus enim ſecundum Mokdad fil. Aſwad ; et ſic praeter eos aliae e provinciis. Et congregavit conſilium et ſtatuit (procerum) *ſocietas, ut injungeretur hominibus de exemplari, quod ſcriptum ſit ſub Chaliphatu Abubecri p. m. quodque eſſet depoſitum penes Haphſam, uxorem Prophetae p. m. et dilaceraretur, quidquid praeter illud exemplarium, quae in manibus hominum. Et fecit ſic . . . . . Et fuerunt, qui*

ذَلِكَ... وَكَانَ ٱلَّذِي نَسَخَ ٱلْمَصَاحِفَ
ٱلْعُثْمَانِيَّةَ بِأَمْرِ عُثْمَانَ زَيْدُ ٱبْنُ ثَابِتَ
وَعَبْدُ ٱللَّهِ ٱبْنَ ٱلزُّبَيْرِ وَسَعِيدُ ٱبْنُ
ٱلْعَاصِ وَعَبْدُ ٱلرَّحْمَانِ ٱبْنُ ٱلْحَارِثِ
ٱبْنِ هَشَامِ ٱلْمَخْزُومِيّ فَقَالَ عُثْمَانُ
إِذَا ٱخْتَلَفْتُمْ فِي كَلِمَةٍ فَأَكْتُبُوهَا
بِٱللِّسَانِ قُرَيْشَ فَإِنَّمَا أُنْزِلَ ٱلْقُرْآنُ
بِلِسَانِهِمْ ❋

qui ſcripſerunt exemplaria Othmanica ex mandato Othmanis Zaid f. Thabet et Abdalla f. Zabir et Said f. Aas et Abdorrahman f. Hareth f. Haſcham Mohzumaeus. Dixit vero Othman, ſi diſcrepantiam inveneritis in voce, ſcribite eam in lingua Koreiſchitarum. Quoniam datus eſt Coranus in lingua eorum.„ Schiahinſchia in vita *Othmanis. Maracc.* l. c. p. 39.

18. أَنَّ حُذَيْفَةَ بْنَ ٱلْيَمَانِي قَالَ
لِعُثْمَانَ ٱبْنِ عَفَّانَ مَا كُنْتَ صَانِعًا إِذَا قِيلَ
قِرَاءَةُ فُلَانٍ وَقِرَاءَةُ فُلَانٍ وَقِرَاءَةُ فُلَانٍ كَمَا
صَنَعَ أَهْلُ ٱلْكِتَابِ فَأَصْنَعَهُ ٱلْآنَ فَجَمَعَ
عُثْمَانُ ٱلنَّاسَ عَلَى هَذَا ٱلْمُصْحَفِ وَهُوَ
حَرَفَ زَايِدًا ۞

18. *Hodeipha fil. Jemani dixit Othmano fil. Ophani: ne facias, ubi dictum fuerit: lectio quaedam et lectio quaedam* (i. e. lectionum varietas) *sicut facit populus scripturae* (Judaei et Christiani). *Et persuasit illi; tunc Othman homines ad exemplar hoc conjunxit atque ipse avertit nimietatem.* „ *Jahia Ebn Salam Bosrensis* sub init. expositionis Coranicae. v. *Maracc.* l. c. p. 40.

19. وَقَدْ وَقَعَ فِي ٱلْإِسْلَامِ إِخْتِلَافَاتٌ
شَتَّى كَمَا وَقَعَ فِي غَيْرِهِ مِنَ ٱلْأَدْيَانِ
بَعْضُهَا

19. „ *Acciderunt autem in Islamo dissensiones diversae, ut accidit in reliquis praeter eam religionibus.*

Pars

بَعْضُهَا فِي ٱلْأُصُولِ وَهِيَ مَوْضُوعُ عِلْمِ
ٱلْكَلَامِ وَبَعْضُهَا فِي ٱلْفُرُوعِ وَهِيَ
مَوْضُوعُ عِلْمِ ٱلْفِقْهِ وَٱلْخِلَافُ فِي
ٱلْأُصُولِ فَيُحْصَى فِي أَرْبَعِ قَوَاعِدِ ٱلْأُولَى
ٱلصِّفَاتُ وَٱلتَّوْحِيدُ وَٱلثَّانِيَةُ ٱلْقَضَاءُ
وَٱلْقَدَرُ ٱلثَّالِثَةُ ٱلْوَعْدُ وَٱلْوَعِيدُ ٱلرَّابِعَةُ
ٱلنُّبُوَّةُ وَٱلْإِمَامَةُ . . . . وَأَمَّا مَذَاهِبُ
ٱلْفُرُوعِيِّينَ ٱلْمُخْتَلِفِينَ فِي ٱلْأَحْكَامِ
ٱلشَّرْعِيَّةِ وَٱلْمَسَائِلِ ٱلْإِجْتِهَادِيَّةِ فَٱلْمَشْهُورَةُ
مِنْهَا

Pars earum in fundamentis, quae objecta sunt disciplinae dialecticae, et pars earum in ramis, qui objectum scientiae ejus, quod fas est. Diversitates in fundamentis numerantur in quatuor schismatibus: Primum attributa (Dei) *et unitas, secundum decretum et potentia* (Dei) *tertium praestituta utriusque generis* (i. e. et promissa et minae) *quartum prophetia et Imamatus.... Sectae autem ramorum diversorum in judicio legitimi et*

مِنْهَا أَرْبَعَةُ مَذْهَبٍ . . . وَأَرْكَانُ ٱلْاجْتِهَادِ
أَيْضًا أَرْبَعَةٌ ٱلْكِتَابُ وَٱلسُّنَّةُ وَٱلْإِجْمَاعُ
وَٱلْقِيَاسُ . . . وَمِنَ ٱلْأَئِمَّةِ دَاوُدُ ٱلْاصْفَهَانِيُّ
نَفَى ٱلْقِيَاسَ أَصْلًا وَأَبُو حَنِيفَةَ شَدِيدُ
ٱلْعِنَايَةِ بِهِ وَرُبَّمَا يُقَدِّمُ ٱلْقِيَاسَ ٱلْجَلِيَّ
عَلَى أَحَادِ ٱلْأَخْبَارِ وَمَالِكٌ وَٱلشَّافِعِيُّ
وَٱبْنُ حَنْبَلٍ لَا يَرْجِعُونَ إِلَى ٱلْقِيَاسِ
ٱلْجَلِيِّ وَلَا ٱلْخَفِيِّ مَا وَجَدُوا خَبَرًا
أَوْ

quaestionum dubiarum, celebres quidem ex illis quatuor sectae . . . Et origines dubitandi nunc quidem quatuor: Liber (Corani) *et Sonna* (traditiones) *et Consensus* (i. e. Analogia) *et Ratio. Atque ex Imamis* (Antistitibus) *David Isphahanensis secludit rationem penitus. Sed Abu Hanipha* (Alnooman Ibn Thabet *) *magnus studio erga eam et frequenter praeferri jubet rationem manifestam particularitati exemplorum. Maleca vero* (Ibn Anas) *et Saphaeus* (Mohammed Ibn

*) Obiit a. H. 150. v. *Abulpharag.* Dynast. IX. p. 219.

أَوْ إِمْـرًا وَبَيْنَهُمْ إِخْتِلَافٌ فِي ٱلْأَحْكَامِ وَلَهُمْ فِيهَا تَصَانِيفُ وَعَلَيْهَا مُنَاظَرَاتٌ وَلَا يَلْزَمُ بِذَلِكَ تَكْفِيرٌ وَلَا تَضْلِيلٌ ۞

Ibn Edris) *et* (Ahmed) *Ibn Hanbal non redeunt ad rationem ſive manifeſtam ſive obſcuram, dum invenerunt hiſtoriam* (quandam) *aut dictum. Eſt quidem inter hos diverſitas in judicando iisque de eo libri et in id diſputationes, ſed non adhaeret per hoc abnegatio* (religionis) *neque errantia.„* *Abulpharag.* Dynaſt. IX. p. 166. 167. 170. 171.

20. مَاسَرْجَوِيَّةُ ٱلطَّبِيبُ ٱلْبَصْرِيُّ سِرْيَانِيُّ ٱللُّغَةِ يُهُودِيُّ ٱلْمَذْهَبِ وَهُوَ ٱلَّذِي تَوَلَّى فِي إِيَّامِ مَرْوَانَ تَفْسِيرَ كُنَاشِ أَهْرُونَ ٱلْقَسِّ إِلَى ٱلْعَرَبِيِّ ۞

20. „*Maſargavia, Medicus, Baſſorenſis, Syrus lingua, Judaeus religione. Hic* *p r i m u s i n ſ t i t u i t* *in diebus Merwani* (Chaliphae a. Heg. 64.) *interpretationem Syntagmatum Aharonis Presbyteri in Arabicum.„* Idem p. 198.

21. فَمَنَعَ (اَلْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ ٱلْمَلِكِ) ٱلْكُتَّابَ ٱلنَّصَارِيَّ مِنْ أَنْ يَكْتُبُوا ٱلدَّفْتَرَ بِٱلرُّومِيَّةِ لَكِنْ بِٱلْعَرَبِيَّةِ ۞ وَقِيلَ أَنَّهُ كَانَ لَحَّانًا لَا يُحْسِنُ ٱلنَّحْوَ ۞

21. „*Vetuit* (Valed fil. Abdol-Malc) *scribas Christianos, ut ne exararent codices publicos graeca lingua sed arabica. ... Dicitur fuisse valde errans in pronunciatione nec bene se habuisse quoad Grammaticam* (arabicam)." *Idem* p. 201. Chalipha erat *Walid* ab a. Heg. 86. jam in Hispaniam usque imperii fines proferens.

22. قَالَ ٱلْقَاضِي صَاعِدُ بْنُ أَحْمَدَ ٱلْأَنْدُلُسِيُّ أَنَّ ٱلْعَرَبَ فِي صَدْرِ ٱلْإِسْلَامِ لَمْ تَعْنِ بِشَيْءٍ مِنَ ٱلْعُلُومِ إِلَّا بِلُغَتِهَا وَمَعْرِفَةِ أَحْكَامِ شَرِيعَتِهَا حَاشَا صِنَاعَةِ ٱلطِّبِّ

22. „*Dicit Judex Said fil. Ahmed Andalusius: quod Arabes in principio Islami non posuerint studium in quolibetcunque e scientiis, praeterquam in lingua sua et scientia judicii juris sui, praeter artem medicinae.*

Erat

ٱلطِّبِّ فَإِنَّهَا كَانَتْ مَوْجُودَةً عِنْدَ
أَفْرَادٍ مِنْهُمْ غَيْرُ مَنْكُورَةٍ عِنْدَ جَمَاهِيرِهِمْ
لِحَاجَةِ ٱلنَّاسِ طُرًّا إِلَيْهَا فَهَذِهِ كَانَتْ
حَالَ ٱلْعَرَبِ فِي ٱلدَّوْلَةِ ٱلْأُمَوِيَّةِ(* فَلَمَّا أَدَالَ
ٱللَّهُ تَعَالَي لِلْهَاشِمِيَّةِ . . وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ
عَنِي مِنْهُمْ بِٱلْعُلُومِ ٱلْخَلِيفَةُ ٱلثَّانِي
أَبُو جَعْفَرٍ ٱلْمَنْصُورُ وَكَانَ مَعَ بَرَاعَتِهِ فِي
ٱلْفِقْهِ كَلِفًا فِي عِلْمِ ٱلْفَلْسَفَةِ وَخَاصَّةً
فِي

Erat enim ea omnino inventa apud quosdam ex iis, non ingrata apud omnes ob necessitatem hominum, qui accurrunt ad illam. Haec igitur erat conditio Arabum sub statu Ommavidarum. Cum convertisset vero Deus O. M. (res) *ad Haschemidas, fuit primus, qui operam daret ex iis in literis Chalipha secundus Abu Gaaphar Almansur* (inde ab a. H. 137.) *fuitque praeter praecellentiam suam in jure divino captus scientia*

*) Alias: ٱلْأُمَيَّةِ *Ommiadarum.*

فِي عِلْمِ ٱلنُّجُومِ ثُمَّ لَمَّا أَفْضَتِ ٱلْخِلَافَةُ
فِيهِمْ إِلَى ٱلْخَلِيفَةِ ٱلسَّابِعِ عَبْدِ ٱللّٰهِ
ٱلْمَأْمُونِ بْنِ هَرُونَ ٱلرَّشِيدَ تَمَّمَ مَا بَدَأَ
بِهِ جَدُّهُ ٱلْمَنْصُورُ فَأَقْبَلَ عَلَي طَلَبِ ٱلْعِلْمِ
فِي مَوَاضِعِهِ وَدَاخَلَ مُلُوكَ ٱلرُّومِ وَسَأَلَهُمْ
صَلْبَةً بِمَا لَدَيْهِمْ مِنْ كُتُبِ ٱلْفَلْسَفَةِ
فَبَعَثُوا إِلَيْهِ مِنْهَا مَا حَضَرَهُمْ فَٱسْتَجَادَ
لَهَا

tia Philosophiae et peculiariter scientia stellarum. Tunc cum procederet Chaliphatus in iis ad Chalipham septimum Abdalla, Almáman, fil. Harum Alraschid (circa a. H. 204.) *perfecit, quod inceperat pro avus ejus, Almansur, et laboravit in inquirenda scientia in sedibus ejus, adiitque reges Graecos, petiit ab iis valde, de eo quod penes ipsos e libris philosophiae, et miserunt ad ipsum ejus generis quidquid tenebant, et quaesivit iis solertiam interpretationis* *), *injunxitque eis notitiam ver-*

*) Contra litteras *Renaudoti* ad *Andr. Dacierium*, impressas in *Fabricii Bibliotheca gr.* L. II. c. 24. p. 861. *defendit Arabum e graeco factas versiones* judex peritissimus *Casiri* Catal. Biblioth. Escorial. P. I. p. 238.

لها مهرة المترجمة وكلفهم أحكام ترجمتها فترجمت له على غاية ما أمكن ثم حرص الناس على قراءتها ورغبتهم في تعليمها فكان يخلوا بالحكماء ويأنس مناظراتهم ويلتذ بمذاكراتهم . . . ولما عزم المأمون على رصد الكواكب تقدم إليه والى جماعة من العلماء بالرصد واصلاح (* الآلة فعلوا ذلك

verſionis earum, verteruntque ipſi optime, quantum fieri potuit. Tum incitavit homines ad lectionem eorum et aviditas eorum (erat) *in cognitione eorum, fueruntque familiares cum eruditis et amice uſus eſt eorum diſputationibus et delectatus fuit eorum commentationibus. . . . Cumque applicaret ſe Almamun ad obſervationem ſtellarum, progreſſus eſt ad id et ad congregationem peritorum in obſervando et concinnando, quae pertinent ad id; feceruntque hoc in coelo in Simaſia* (*ση-*

*) V. L. الآلات *inſtrumentorum.*

ذلك بالشماسية ببغداد وجبل قاسيون بدمشق ❊

(σημασια) *in Bagdad et in monte Cafion ad Damafcum.„ Abulpharag.* l. c. p. 246. 248.

23. وزيد بن رفاعة قد أقام بالبصرة زمانا طويلا وصادف بها جماعة لأصناف العلم فصحبهم وخدمهم وكانت هذه العصابة قد تألفت بالعشرة وتد صافت بالصداقة واجتمعت علي القدس والطهارة والنصيحة فوضعوا بينهم مذهبا زعموا أنهم قربوا به الطريق الي

23. „*Zaid fil. Raphaa fubftitit* (circa a. H. 373.) *Baforae per longum tempus. Invenit autem ibi focietatem variarum formarum fcientiae et affociavit fe illis coluitque eos. Erat enim haec conjunctio ut connecteretur fodalitio et integra effet amicitia et fe congregaret fuper fanctimonia et puritate et integritate pofueruntque inter fe fectam, cogitantes, quod appropinquent in ea via ad felicitatem* in

إِلَى ٱلْفَوْزِ بِرِضْوَانِ ٱللّٰهِ وَذٰلِكَ أَنَّهُمْ قَالُوا أَنَّ
ٱلشَّرِيعَةَ قَدْ تُدُنِّسَتْ بِٱلْجَهَالَاتِ وَٱخْتَلَطَتْ
بِٱلضَّلَالَاتِ وَلَا سَبِيلَ إِلَى غَسْلِهَا وَتَطْهِيرِهَا إِلَّا
بِٱلْفَلْسَفَةِ وَزَعَمُوا أَنَّهُ مَتَى أُنْتُظِمَتِ ٱلْفَلْسَفَةُ
ٱلْيُونَانِيَّةُ وَٱلشَّرِيعَةُ ٱلْعَرَبِيَّةُ فَقَدْ حَصَلَ ٱلْكَمَالُ
وَصَنَّفُوا خَمْسِينَ *) رِسَالَةً فِي خَمْسِينَ نَوْعًا
مِنَ ٱلْحِكْمَةِ وَمَقَالَةٌ حَادِيَةٌ وَخَمْسِينَ
جَامِعَةٌ لِأَنْوَاعِ ٱلْمَقَالَاتِ عَلَى طَرِيقِ ٱلْاِخْتِصَارِ
وَٱلْإِيجَازِ

in gratia Dei. Haec vero: quod dicunt, legem esse contaminatam ineptiis et permixtam erroribus, neque viam esse ad eluendam illam et purgandam nisi in Philosophia. Cogitant nimirum, quod dum componeretur Philosophia Graeca et lex Arabica, tunc proveniret perfectio. Composuerunt etiam quinquaginta epistolas in 50. genera sapientiae et tractatus quinquagesimus primus colligens genera tractatuum ad modum compendii et abbre-

*) Quemvis fere tractatum minorem Arabes nomine *Epistolae* inscripsisse, notum est ex praef. *Pocock.* ad *Epistolam Hai Ibn Joktan.*

وَٱلْإِيجَازِ وَسَمُّوهَا رَسَايِلَ أُخْوَنِ ٱلصَّفَاءِ
وَكَتَمُوا فِيهَا أَسْمَاوَهُمْ وَبَثُّوهَا فِي ٱلْوَرَّاقِينَ
وَوَهَبُوهَا لِلنَّاسِ وَحَشُوا هٰذِهِ ٱلرَّسَايِلَ
بِٱلْكَلِمَاتِ ٱلدِّينِيَّةِ وَٱلْأَمْثَالِ ٱلشَّرْعِيَّةِ وَٱلْحُرُوفِ
ٱلْمُجْتَمِعَةِ وَٱلطُّرُقِ (* ٱلْمُمَوَّهَةِ وَهِيَ
مَبْثُوثَةٌ مِنْ كُلِّ فَنٍّ بِلَا إِشْبَاعٍ وَلَا كِفَايَةٍ ....

فَهِيَ

breviationis **). *Nominant eas Epistolas Achuna Alsapha* (fratres puritatis) *celant autem in iis nomina sua, et dispergunt eas apud librarios et distribuunt eas hominibus et farciverunt has Epistolas verbis religiosis et similitudinibus e lege petitis literisque* (undique) *collectis modoque fucato. Est vero dispersum quid ex omni genere sine satiatione et fine satisfactione . . . . Suntque tra-*

*) V. L. ٱلْمُهَوَّمَةِ *modo dormitante.*

**) Extitit jam inter Arabes *Encyclopaedia Philosophica* scripta a *Jacob Alcendi* (circa a. H. 270.) v. *Casiri* Bibl. Esc. p. 353—360. T. I.

فهي مقالات مشوقات غير مستقصاة ولا ظاهرة
لأدلة والاحتجاج ❁

tractatus desiderium accendentes sine ulteriori diligentia circa quaestionem neque est dilucidatio probationis et argumentationis.„ *Abulph.* l. c. p. 330. 331. ex *Abu Hiián Tauhidio.*

24. وفي سنة تسع وثلثين وثلثمائة توفي محمد بن محمد بن طرخان أبو النصر الفارابي بمدينة دمشق . . وأظهر الغوامض المنطقية وكشف سرها وقرب متناولها وجمع ما يحتاج اليه منها بكتب صحيحة العبارة لطيفة الاشارة منبهة على ما

24. „*Anno 339. obiit Mohammed fil. Mohammed fil. Tarchana Abu Nasar Alpharábi in urbe Damasci. Dilucidavit profunda Logices et detexit arcana ejus et obtulit aptas ejus portiones collegitque, quibus opus habebat, libris dilucide scriptis quoad significationes et perspicuis quoad ideas, commonefacientibus de iis, quae ne-*

مَا أَغْفَلَهُ ٱلْكِنْدِي وَغَيْرُهُ مِنْ صِنَاعَةِ
ٱلتَّحْلِيلِ وَأَنْحَاءِ ٱلتَّعَالِيمِ فَجَاءَتْ
كُتُبُهُ ٱلْمَنْطِقِيَّةِ وَٱلطَّبِيعِيَّةِ وَٱلْإِلَهِيَّةِ
وَٱلسِّيَاسِيَّةِ لِلْغَايَةِ ٱلْكَافِيَةِ وَٱلنِّهَايَةِ
ٱلْفَاضِلَةِ وَكَانَ أَبُو نَصْرٍ ٱلْفَارَابِيُّ
مُعَاصِرًا لِأَبِي بِشْرٍ مَتَّي بْنِ يُونُسَ
إِلَّا إِنَّهُ كَانَ دُونَهُ فِي ٱلسِّنِّ وَفَوْقَهُ فِي
ٱلْعِلْمِ ۞

glexerat Alcendi aliique in arte Analyseos et viis discendi (Methodologia) *et pervenerunt libri ejus logices et metaphysices et physices ad summum terminum sufficientem et metam egregiam. Erat vero Alpharábi coaetaneus Abu Baschr Mathaei Ibn Junas, nisi quod fuerit infra eum in annis, sed supra eum in scientia.,, Abulph.* l. c. p. 316. Floruit *Ibn Junas* ante a. H. 330. Bagdadi, Christianus. v. Abulph. p. 304.

25. مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَ
بْنِ ٱلْوَفَا ٱلْبُوزَجَانِيُّ مِنْ بَلَدِ نِيسَابُورَ وَلَهُ
كِتَابُ ٱلْمَجِسْطِيُّ وَفَسَّرَ كِتَابَ دِيُوفَنْطُوسَ
فِي ٱلْجَبْرِ ٱلْمُقَابَلَةِ ۞

25. „*Mohammed f. Mohammed f. Jahia (Johannis) f. Alwaka Buzahanaeus e regione Nisabur; illi liber Almagesticus et interpretatus est librum Diophanti de Algebra* (integratione) *celebrem.*„ *Abulph.* l. c. p. 338. Inde Algebram suscepisse Arabes, docet *Bibliotheca Philosophorum arabica* ap. *Casirium* in Cat. Bibloth. Esc. T. I. p. 370. Floruit Buzahanaeus circa a. H. 348.

26. أَبُو ٱلْحَسَنِ بْنُ ٱلْهَيْثَمِ وَكَانَ لَهُ خَطٌّ
قَاعِدٌ فِي غَايَةِ ٱلصِّحَّةِ وَحُكِيَ عَنْهُ
أَنَّهُ كَانَ يَنْسُخُ فِي مُدَّةِ سَنَةٍ ثَلٰثَ
كُتُبٍ

26. „*Abul Hasan f. Haithom* (circa a. H. 411.). *Fuit illi scriptio constans ad summum puritatis. Fertur de ipso, quod exaraverit spatio anni tres libros in me-*

 diis

كَتُبٌ فِي ضِمْنِ أَشْغَالِهِ وَهِيَ
إِقْلِيدِسُ وَٱلْمُتَوَسِّطَاتُ وَٱلْمَجِسْطِيُّ
فَيُشَكِّلُهَا فَإِذَا شَرَعَ فِي نُسُخِهَا
جَاءَهُ مَنْ يُعْطِيهِ فِيهِمْ مِأَيَةً وَخَمْسِينَ
دِينَارًا مِصْرِيَّةً وَصَارَ ذَلِكَ كَالرَّسْمِ
ٱلَّذِي لَا يَحْتَاجُ إِلَي مُوَاكَسَةٍ وَلَا
مُعَاوَدَةٍ ✿

diis occupationibus suis, sc. Euclidem et tractatus eximios (s. medios) et Almagestum et figuris eos instruxit. Et quando aggrediebatur codices suos (scribere) veniebat ipsi qui daret ipsi pro iis 150. denarios Aegyptiacos eratque hoc designatum, quod non opus habebat imminutione aut promissione." Abulphar. l. c. p. 341.

Exem-

Exemplum quasi institutionis universae apud Mohammedanos Arabes, dum literis florebant.

27. أَبُو عَلِي ٱلْحُسَيْنُ ٱبْنُ عَبْدِ ٱللّٰهِ
بْنُ سِينَا ٱلشَّيْخُ ٱلرَّئِيسِ وَحَكَي عَنْ
نَفْسِهِ ... فَأُحْضِرْتُ مُعَلِّمُ ٱلْقُرْآنِ وَٱلْأَدَبِ
وَكَمَّلْتُ ٱلْعَشْرَ مِنَ ٱلْعُمْرِ وَقَدْ أَتَيْتُ عَلَي
ٱلْقُرْآنِ وَعَلَي كَثِيرٍ مِنَ ٱلْأَدَبِ حَتَّي كَانَ
يَقْضِي مِنِّي ٱلْعَجَبُ وَأَخَذَ وَالِدِي يُوَجِّهُنِي إِلَي
رَجُلٍ كَانَ يَبِيعُ ٱلْبَقْلَ وَيَقُومُ بِحِسَابِ ٱلْهِنْدِ
حَتَّي أَتَعَلَّمَ مِنْهُ ثُمَّ جَاءَ إِلَي بُخَارَا أَبُو
عَبْد

27. „*Abu Alilhosain Ibn Abdallah Ibn Sina* (Avicenna) *doctor principum.* (circa a. H. 450.) *Narrat de se ipso: adductus fui discens Koranum et institutionem* (aliam) *et complebam decimum aetatis. Tunc vero veni ad Coranum et ad multum institutionis* (reliquae) *ita, ut perficeretur de me admiratio. Et cepit pater meus, ut mitteret me ad hominem, qui vendebat olus, tenebatque computum Indicum, ut discerem ab eo.*

 Deinde

عَبْد ٱللّٰه ٱلنَّاتِلِيُّ وَكَانَ يَدَّعِي ٱلْفَلْسَفَةَ
وَأَنْزَلَهُ أَبِي دَارَنَا رَجَاءَ تَعَلُّمِي مِنْهُ فَقَرَأْتُ
ظَوَاهِرَ ٱلْمَنْطِقِ عَلَيْهِ وَأَمَّا دَقَايِقُهُ فَلَمْ
يَكُنْ عِنْدَهُ مِنْهَا خَبَرٌ ثُمَّ أَخَذْتُ أَقْرَأُ ٱلْكُتُبَ
عَلَى نَفْسِي وَأُطَالِعُ ٱلشُّرُوحَ وَكَذَلِكَ كِتَابَ
اقْلِيدَس فَقَرَأْتُ مِنْ أَوَّلِهِ خَمْسَةَ أَشْكَالٍ أَوْ
سِتَّةً عَلَيْهِ ثُمَّ تَوَلَّيْتُ حَلَّ ٱلْكِتَابِ بِأَسْرِهِ ثُمَّ
ٱنْتَقَلْتُ إِلَى ٱلْمَجَسْطِيِّ وَفَارَقَنِي ٱلنَّاتِلِيُّ ثُمَّ
رَغِبْتُ

Deinde venit Bocharam Abu Abdallah, Nathilensis (al. Nabilensis) *qui profitebatur Philosophiam et deduxit eum* (hospitem) *pater meus in domum nostram, sperando institutionem meam ab illo et legi dilucidationes logicas sub eo, quod vero ad subtilitates illius, non erat apud ipsum earum cognitio. Tunc incepi libros legere ego ipse et perlegi explicationes. Hunc in modum librum Euclidis. Perlegi ab initio ejus quinque problemata aut sex cum eo, tunc conversus sum ad solutionem libri in compage sua. Deinde delatus sum ad Almagestum et reliquit me Nathilensis. Tunc avidus fui*

رَغِبْتُ فِي عِلْمِ ٱلطِّبِّ وَصِرْتُ أَقْرَأُ ٱلْكُتُبَ
ٱلْمُصَنَّفَةَ فِيهِ وَتَعَهَّدْتُ ٱلْمَرْضَي فَٱنْفَتَحَ
عَلَيَّ (* أَبْوَابِ ٱلْمُعَالَجَاتِ ٱلْمُغْتَبَسَةَ مِنَ ٱلتَّجْرِبَةِ
مَا لَا يُوصَفُ وَأَنَا فِي هٰذَا ٱلْوَقْتِ مِنْ أَبْنَاءِ سِتَّ
عَشَرَةَ سَنَةٍ ثُمَّ تَوَفَّرْتُ عَلَي ٱلْغَرَاةِ سَنَةً وَنَصْغًا
وَكُلَّمَا كُنْتُ أَتَحَيَّرُ فِي مَسْئَلَةٍ أَوْ لَمْ أَكُنْ
أَظْغَرُ بِالْحَدِّ ٱلْأَوْسَطِ فِي قِيَاسٍ تَرَدَّدْتُ إِلَي
ٱلْجَامِعِ وَصَلَّيْتُ وَٱبْتَهَلْتُ إِلَي مُبْدِعِ ٱلْكُلِّ
حَتَّي

fui scientiae medicae perlegique libros compositos de illa et frequentavi aegrotos et detexi hac ratione medicinas petitas ab experientia, quae non describi solebant. Ego vero eo tempore eram natus 16. annos. Tunc multus fui in lectione annum et dimidium. Quoties vero incertus eram in quaestione, vel non eram victor in definitione medii-termini in ratiocinio, redii (iterum iterumque) *ad templum et precatus sum ac obtestatus*

*) Legendum potius videtur: أَبَابِ a rad. أَبَّ

حَتَّي فَتَحَ لِيَ ٱلْمُغْلَقَ مِنْهُ وَٱلْمُتَعَسِّرَ وَكُنْتُ
أَرْجِعُ بِٱللَّيْلِ إِلَي دَارِي وَأَضَعُ ٱلسِّرَاجَ بَيْنَ يَدَيَّ
وَأَشْتَغِلُ بِٱلْقِرَاءَةِ وَٱلْكِتَابَةِ فَمِنْهَا غَلَبَنِي
ٱلنَّوْمُ أَوْ شَعَرْتُ بِضَعْفٍ عَدَلْتُ إِلَي شُرْبِ قَدَحٍ
مِنَ ٱلشَّرَابِ حَيْثُمَا تَعُودَ إِلَيَّ قُوَّتِي ثُمَّ أَرْجِعَ إِلَي
ٱلْقِرَاءَةِ وَمَتَي أَخَذَنِي أَدْنَي نَوْمٍ أَحْلُمُ بِتِلْكَ
ٱلْمَسَائِلِ بِأَعْيَانِهَا حَتَّي إِنْ كَثِيرًا مِنْهَا ٱنْفَتَحَ
لِي وُجُوهُهَا فِي ٱلنَّوْمِ وَلَمْ أَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّي
أَحْكَمْتُ

ſtatus auctorem univerſi, donec patefaceret mihi occluſum in ea re et intricatum. Noctu autem, reverſus domum, apponebam lucernam mihi occupatusque eram lectione et ſcriptione. Et ex ea ſuperiorem ſi reddebat ſe ſomnus aut ſentiebam debilitatem, dirigebar ad potionem poculi potione (qualicunque)*donec reſtitueret mihi vires meas. Deinde redibam ad lectionem. Dum vero occupabat me paululum ſomni, ſomniabam de his quaeſtionibus intuendo eas, donec profecto multum ex iis aperiretur mihi idque quoad intuitionem eorum in ſomno. Neque deſii hunc in modum, donec peritus eſſem ſcientiae Logices et Phyſices idque exercitatione mea.*

Deinde

أَحْكَمْتُ عِلْمَ ٱلْمَنْطِقِ وَٱلطَّبِيعِيِّ وَٱلرِّيَاضِيِّ ثُمَّ عُدْتُ إِلَي ٱلْعِلْمِ ٱلْإِلٰهِيِّ وَقَرَأْتُ كِتَابًا مَا بَعْدَ ٱلطَّبِيعَةِ فَمَا كُنْتُ أَفْهَمُ مَا فِيهِ وَٱلْتَبَسَ عَلَيَّ غَرَضُ وَاضِعِهِ أَعَدْتُ قِرَاءَتَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً وَصَارَ لِي مَحْفُوظًا وَأَنَا مَعَ ذٰلِكَ لَا أَفْهَمُهُ وَأَيِسْتُ مِنْ نَفْسِي وَقُلْتُ هٰذَا كِتَابٌ لَا سَبِيلَ إِلَي فَهْمِهِ وَأَنَا إِذَا يَوْمًا حَضَرْتُ وَقْتَ ٱلْعَصْرِ فِي ٱلْوَرَّاقِينَ وَبِيَدِ دَلَّالٍ مُجَلَّدٌ يُنَادِي عَلَيْهِ فَعَرَضَهُ عَلَيَّ فَرَدَدْتُهُ رَدَّ

Deinde conversus sum ad scientiam divinam legique librum, qui μετα Φυσικην (puta: Aristotelis κατ' εξοχην sic dicti) *neque intelligebam, quod in eo, obscurumque mihi fuit de scopo ponentis* (*s.* docentis) *eum et repetii lectionem ejus quadraginta vicibus evasitque mihi memoriter-servatus, sed ego nihilominus non intelligebam et desperavi prorsus dixique: hic liber, non est via ad cognitionem ejus. Sed die quodam eram, forte post meridiem, apud scribarios inque manu proxenetae codex, de quo clamabat et exhibuit eum mihi et reddidi ei repulsam taediosus, adjungens: non esse utilitatem in scien-*

برّ متبرّم معتقدٌ أنْ لا فائدةَ في هذا العلم فقال لي اشترِ منّي هذا فانّه رخيصٌ ابيعكه بثلثةِ دراهمٍ وصاحبه محتاجٌ الى ثمنه فاشتريته وإذا هو كتابٌ لأبي نصر الفارابيّ في أغراض كتابِ ما بعد الطبيعة فرجعت الى بيتي وأسرعت قراءته وانفتح عليّ في الوقت أغراض ذلك الكتاب بسبب أنّه قد صار لي على ظهر القلب وفرحت بذلك وتصدّقت بشيء على الفقراء شكرا لله تعالى فلما بلغت ثماني عشرة

tia ista. Sed dicebat mihi: eme a me hoc, est enim leve (pretio). Eme tibi illum tribus Dirhem et dominus ejus opus habet pretio ejus, emique eum. Erat vero liber iste Abu Nasari Pharabaei (de quo supra p. 101.) *de propositis libri, qui* **μετα Φυσικην** *et redii domum meam et aggressus sum lectionem ejus apertaque mihi erant statim proposita ejus libri* (Aristotelici) *quia omnino jam erat mihi in superficie intellectus, gavisusque sum hac re et eleemosynas dedi hac de causa pauperibus gra-*

عَشْرَةَ سَنَةٍ مِنْ عُمْرِي فَرَغْتُ مِنْ هٰذِهِ ٱلْعُلُومِ
كُلِّهَا وَكُنْتُ إِنْ ذَاكَ لِلْعِلْمِ أَحْفَظَ وَلٰكِنَّهُ
ٱلْيَوْمَ مَعِي أَنْصَحُ وَإِلَّا فَٱلْعِلْمُ وَاحِدٌ لَمْ يَتَجَدَّدْ
لِي بَعْدَهُ شَيْءٌ ۞

gratitudinem Dei O. M. et abundavi his ſcientiis omnibus. Eram tum quidem quoad ſcientiam tenacior, ſed hodie penes me conſtantior, praeterquam quod ſcientia una non nova-evaſit mihi poſtea in quoquam.

28. ٱلسَّمُولُ بْنُ إِيهُوذَا ٱلْمَغْرِبِيُّ ٱلْأَنْدَلُسِيُّ
ٱلْحَكِيمُ ٱلْيَهُودِيُّ قَدِمَ هُوَ وَأَبُوهُ إِلَى ٱلشَّرْقِ...
ثُمَّ أَسْلَمَ وَصَنَّفَ كِتَابًا فِي إِظْهَارِ مَعَايِبِ
ٱلْيَهُودِ وَمَوَاضِعِ ٱلدَّلِيلِ عَلَى تَبْدِيلِهِمُ ٱلتَّوْرِيَةَ ۞

28. „*Samuel f. Judae, Occidentalis Hiſpanus, doctus Judaeus* (obiit Maragae circa a. H. 570.) *venit hic et pater ipſius in Orientem..., Tunc Mohammedanus factus compoſuit librum in declarationem vitiorum Judaeorum locorumque demonſtrationis de immutatione ipſorum quoad Pentatevchum. Apulphar.* p. 408.

.29 نجم الدين النخجواني . . وكان
شديد الميل إلي مذهب التناسخ . . أيضا
وتناول الأفضل الخونجي بالاستنقاص وزيّف
أقواله في كتاب الكشف فيما يتعلّق بعكس
النقيض والموضوع الخارجي والحقيقي
ومنعه إنتاج الصغري الممكنة في الشكل
الأوّل وانعكاس السالبة الكلّية الضرورية
كنفسها إلي غير ذلك ☼

29. „*Nogmo-ddin Nachgawanaeus.* (circa a. H. 630.) *Multus erat inclinatione ad sectam Metempsychoseos. Tunc etiam sumsit carpendum Aphdalum Chowanagaeum detrahere illi volens, et adulterata (s. falsa) censuit dicta illius, libro Alcaschph* (detectio) *in eo, quod attinet conversionem contrarii* (in propositionibus) *et subjectum alienum et verum, et vetat conclusionem minorum* (propositionum) *possibilium in figura prima et conversionem negationis universalis necessariae secundum se ipsam, et alia ejus modi.„ Abulphar.* p. 521.

30.

30. خُوَاجَا نَصِيرُ ٱلدِّينِ ٱلطُّوسِيُّ ٱلْفَيْلَسُوفُ
صَاحِبُ ٱلرَّصْدِ بِمَدِينَةِ مَرَاغَةَ حَكِيمٌ عَظِيمُ ٱلشَّانِ
فِي جَمِيعِ فُنُونِ ٱلْحِكْمَةِ وَٱجْتَمَعَ إِلَيْهِ فِي ٱلرَّصْدِ
جَمَاعَةٌ مِنَ ٱلْفُضَلَاءِ ٱلْمُهَنْدِسِينَ وَكَانَ تَحْتَ
حُكْمِهِ جَمِيعُ ٱلْأَوْقَافِ فِي جَمِيعِ ٱلْبِلَادِ ٱلَّتِي
تَحْتَ حُكْمِ ٱلْمُغُولِ وَلَهُ تَصَانِيفُ كَثِيرَةٌ
مَنْطِقِيَّاتٌ وَطَبِيعِيَّاتٌ وَإِلٰهِيَّاتٌ وَأُوقْلِيدِسَ
وَمَجَسْطِيٌّ وَلَهُ كِتَابُ أَخْلَاقٍ فَارِسِيٌّ فِي غَايَةِ
مَا يَكُونُ مِنَ ٱلْحُسْنِ جَمَعَ فِيهِ جَمِيعَ نُصُوصِ
إِفْلَاطُونَ

30. „*Chowaga Nasiroddin, Tusensis, Philosophus, socium se praebuit observationum* (astron.) *in oppido Maraga. Doctus magnus professo in omnibus generibus scientiae; et libenter congregavit se ad eum in observationibus coetus praestantium e Geometris. Erant vero sub cura ejus omnia pia legata in omnibus terris, quae sub imperio Mogolorum. Atque ipsi compositio multiplex logica, physica, et theologica et Euclidis et Magestica, eique liber morum persicus, extremo studio quid-*

quid

إِفْلَاطُونَ وَأَرِسْطُو فِي ٱلْحِكْمَةِ ٱلْعَمَلِيَّةِ
وَكَانَ يَقْوَى آرَآءَ ٱلْمُتَقَدِّمِينَ وَيُحَلُّ شُكُوكَ
ٱلْمُتَأَخِّرِينَ وَٱلْمُؤَاخَذَاتَ ٱلَّتِي قَدْ أَوْرَدُوا فِي
مُصَنَّفَاتِهِمْ ۞

quid esset optimum collegit in eo, omnia probabilia Platonis et Aristotelis in sapientia practica. Colligebat vero placita superiorum et solvebat perplexitates posteriorum et inventa, quae exhibuerunt in libris suis.,, Abulph. Dyn. X. de Mogolis. p. 548. 549. Obiit Nasiroddin circa a. H. 670.

Emendanda,

quae priusquam lectores libello utuntur, corrigi velim.

P. 3. lin. penult. 73. pro 83. *p. 4. nota n)* ante: *et* exciderunt literae: تْذظ *p. 7. lin. 3.* post: *illas*, dele غ *ib. lin. 8.* post: *et* pone ؛ *pro* ه *p. 8. lin. 16. 17.* Weslae figura in locum figurae *της* Medda transponatur et vice versa Meddae figura in locum Weslae. *p. 12. lin. 8.* تُبحّخ *pro* تَبحّخ *lin. 15.* ص pro alterutro ض *p. 14. lin. 4.* صُرِّمِيْ *lin. 16.* خَافِيْ *pro* خَاقِيْ *p. 15. lin. 15.* post vocem: *quiescens*, excidit: „in triliteris, in pluriliteris ي diphthongescens.„ *p. 20. notae* addas velim: „non esse in usu in lingua Arabica nomen formae *Phool* praeter Dojol, notat Ibn Cotaibah in Monumentis vetustiss. Hist. Arab. ed. a Cel. Eichhorn. p. 74. n. 65.„ *p. 28.* ن finale Dualium *Cesrandum* est. *lin. 16.* قَتْلَتَانِ *p. 29. lin. 9.* قَتَلَاتٌ pro قَتْلَاتٌ *lin. 21.* dele: أن et. *p. 32. lin. 15.* يَسْأَلُونَ *p. 33. lin. 4.* لِعَبْقَ *lin. 9.* post: *infert*, adde: *sine nunnatione. lin. 16.* pro: in regimine positis, melius: *tertium Casum regentibus.* In *Schemate Praeteriti Activi lin. 5.* قَتَلْتَنَا *lin. 12.* رَضِيْتَنَا omnisque illa linea, quae verbum رَضِيَ sistit,

in

in singulari et plurali statim post عرا inserenda fuisset, ad verba Lam Waw pertinens. *lin. 16.* قُلْنَا In *Schemate Praet. pass. lin. 13.* pro: Infinitivi, leg. Imperativi. In *Schemate Fut. act. Plur.* tertia persona foem. in Singulari a ت *in Plurali vero* a ي incipere debebat, id quod in pluribus exemplaribus jam emendatum deprehendetur. *p. 41. c.* In Schemate Imperativi ء *sub* ا ponendum fuisset. Est enim forma Imperativi vel اُقْتُلْ vel اِقْتِلْ vel اِقْتَلْ *ib. lin. 14.* تَرْمِي *p. 40. l. 10.* يَرْمِي pro يَرْصِي *l. 17. quod* pro: quid. *p. 46. l. 3.* أَغْنِيم *p. 47. lin. 11.* Futurum est أَسْتَغَالُ *p. 57. lin. 10.* مُسْلِمِيَّ *lin. 17.* فَتَاهُ *p. 59. lin. 8.* غَيْرُ *p. 75. lin. 4.* يَتَفَاخَرُونَ sine Theschdid. *lin. 13.* حِفْظَةٌ *ibid.* المآثر per ث *p. 33. lin. 14.* أَفْتَنَنِ *p. 76. lin 7.* وَٱخْتَلَطَتِ ٱلْأُمَمُ et mox: مِنَ ٱلشِّعْرِ وَكَانَتِ ٱلْبَهُونُ *p. 77. l. 13.* بِفَرْطِ *p. 79. l. 12.* وَكَادَتِ ٱلْعَرَبِيَّةُ *p. 80. l. 3.* تَكْتُبُ et mox تَقْرَأُ *lin. 4.* يَعْرِفُ ٱلْكِتَابَةَ *p. 81.* nonnunquam Medda pro Wesla male posita est. *p. 82. lin. 8.* لِلْأَبِي pro الابي *p. 84. lin. 4.* وَٱلْغَرْبِ *l. 7.* وَٱلْأَنْدُلُسِيَّةُ *p. 85. l. 6.* فَأَمِنُوا *p. 88. l. 8.* فِي *p. 92. l. 3* أَيْضًا

TYPIS GOEPFERDTII.

BIBLIO
Vitto
X
7